

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

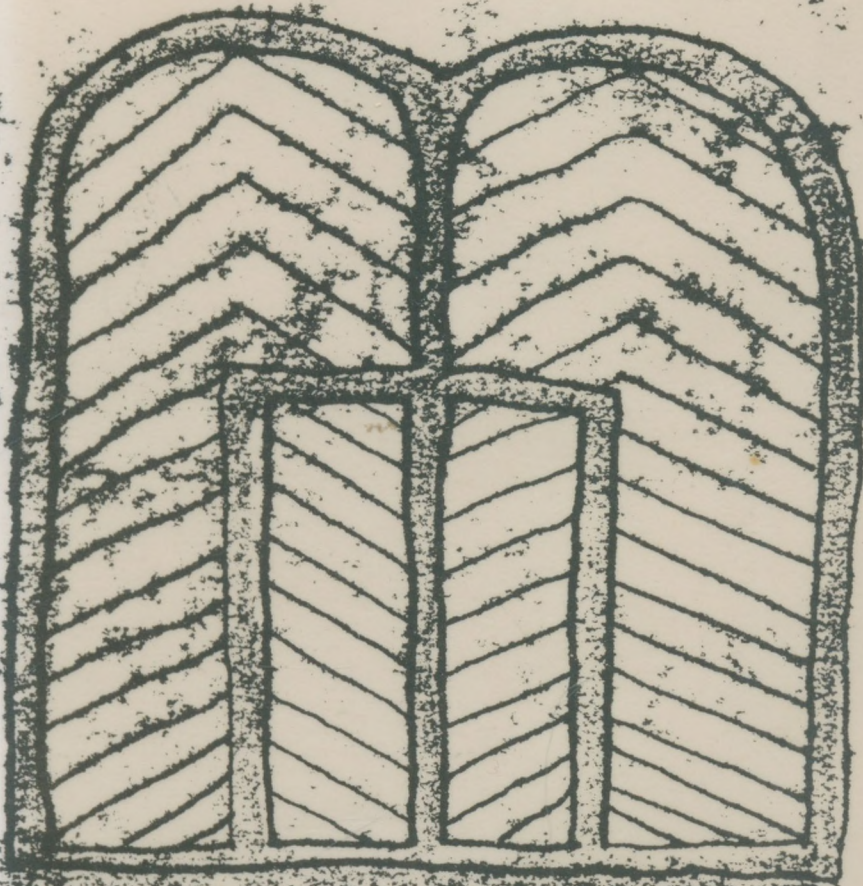
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

CARTHA

ARSSKRIFT FOR KERTEMINDE MUSEUM

1985

UDGIVET AF KERTEMINDE MUSEUM

CARTHA

Årsskrift for Kerteminde Museum 1985

Redigeret af Erland Porsmose

Udgivet af Kerteminde Museum 1986

Copyright: Kerteminde Museum 1986.
Omslag: Viggo Salting.
Tryk: Kjerterinde Avis Bogtryk/Offset.
Bagsideillustration: Kerteminde bys segl.
ISBN. 87-88564-04-5

INDHOLDSFORTEGNELSE.

Året 1985	7-8
Af Hugo Madsen	
Johannes Larsen Museet	9-17
Af Erland Porsmose	
Kunstmaleren Johannes Larsen og hustru Alhed Marie f. Warbergs anetavler	18-43
Af Rita Matzon	
En lille forklaring om forskellige forhold på Hindsholm før og nu	44-55
Af Lars Pedersen (d. 1915)	
En gammel opskriftsbog med gode råd	56-58
Af Hans Helbo	
Erindringer fra Kertemindefjorden	59-72
Af K. Nielsen	
Kerteminde Museum	
Årsberetning 1985	73-90
Regnskab 1985	91-96

ÅRET 1985

af Hugo Madsen.

Museumsarbejdet i 1985 har naturligt koncentreret sig om Møllebakken. Takket være stor imødekommenhed fra Kerteminde Kommune lykkedes det at erhverve Johannes Larsens villa. Stor støtte og økonomisk hjælp modtog museet også fra Johannes Larsens familie og en lang række fonds. Den 29. juni var vi nået så vidt, at vi kunne grundlægge Johannes Larsen Museet. Det var en betydningsfuld dag, der kun vil blive overgået af samme dato i 1986, hvor museet bliver indviet. Resten af året er gået med forskellige nødvendige ombygninger samt restaurering af villaen. Takket være en grundig gennemfotografering - for en stor dels vedkommende foretaget af fotograf Herman Jacobsen og interviews med Johannes Larsens familie først og fremmest med hans søn "Lysse" og hans barnebarn Ane Talbot er det lykkedes at genskabe Johannes Larsens hjem, som det fremstod i 1920'erne og 1930'erne. Meget mangler dog endnu. Der er planer om at genskabe værkstedet og vinterhaven og senere - når tiden er inde - at bygge pavilloner i haven, der skal rumme kunstsamlingen fra "Pax". Det bliver en ikke helt let opgave, da den smukke have skal bevares og i videst muligt omfang forblive urørt.

Også på den anden side af vejen er der sket noget. Svane-møllen har fået nye sejl og når økonomien tillader det, vil det gamle møllerhus blive restaureret. Det udvidede arbejde på Møllebakken har nødvendiggjort, at der blev ansat en museumsassistent. Der var mange kvalificerede ansøgere og valget faldt på Alex Enghoff Christensen, der tiltrådte stillingen 1. april 1986.

Når museet på Møllebakken om nogle år er blevet fuldt udbygget, vil det ikke blot være centrum i et smukt miljø, der ofte er blevet skildret i mange kunstneres værker, men også være et monument over en stor kunstner og over en epoke i dansk kultur med minder om bl.a. Johannes V. Jensen og Otto Gelsted og en lang række andre kunstnere, der færdedes i Johannes Larsens hjem.

Også i museumsbygningen i Langegade, Farvergården, er der sket ting af betydning. Museets loftsetage er blevet færdigrestaureret og en del af de mange fine håndværkerværksteder er blevet genopstillet. Desværre tillader pladsen

ikke opstilling af alle. Endnu en gang må det konstateres, at museets pladsproblem er meget stort - og ikke bliver mindre.

Museet kan glæde sig over stigende interesse for vort arbejde. Vi modtager mange gaver. I 1985 modtog vi ialt 100 indleveringer. Dem siger vi tak for. Selv om mange må gemmes i magasiner, vil de kunne bruges til særudstillinger.

I disse år er byens to store handelshuse Elias B. Muus og Emil Andresen forsvundet efter henholdsvis 152 og 100 års virke i Kerteminde. Det er lykkedes museet at erhverve meget betydningsfuldt materiale fra de to firmaer, der var kendt over det ganske land.

Udstillingsvirksomheden har været ret begrænset, men i sommeren 1985 afholdtes en udstilling om Ladby-skibet i anledning af 50 året for fundet af det første vikingskib i Danmark og det eneste, der stadig - af gode grunde - ligger hvor det blev fundet. Udstillingen var arrangeret i samarbejde med "Fyns Stifts Museum".

1987 vil blive et jubilæumsår i Kerteminde. Byens ældste forening Skipperligbærerlauget kan fejre 250 års jubilæum, Håndværker og Industriforeningen må nøjes med det halve og fejre 125 års jubilæum og to af byens museer Ladby-skibsmuseet og Kerteminde Museum kan begge fejre 50 års jubilæum.

Kerteminde Museum har endnu ingen planer for hvordan jubilæet skal fejres, men måske var det en idé, at der blev udarbejdet en samlet plan for de fire jubilæer - eventuelt i samarbejde med Turistforeningen, således at så mange som muligt kunne få glæde af dem.

Året 1985 har stillet så vel bestyrelse som museets personale over for store og tidskrævende opgaver, men fælles interesse og vilje til at nå det bedst mulige resultat har gjort arbejdet lettere. Tak for godt samarbejde. En særlig tak skylder vi museumsinspektør Erland Porsmose, som med utrættelig energi og dygtighed har løst en lang række ofte meget specielle opgaver.

Også en tak til mange af Museumsforeningens medlemmer, der interesseret har deltaget i det daglige arbejde.

JOHANNES LARSEN MUSEET

- midtpunktet i et enestående kunstmiljø.

Af Erland Porsmose.

I den høje alder af 94 år døde Johannes Larsen i 1961 som den sidste af de store Fynbomalere. Hermed afsluttedes et langt livsværk, der virker lige imponerende ved dets omfang som dets kunstneriske værdi. Som 11-årig malede Johannes Larsen sit første oliemaleri under vejledning af morbroderen Johan Peter Bless, der selv var en habil kunst-

Johannes Larsen: "Moder og barn". Oliemaleri, 1899.

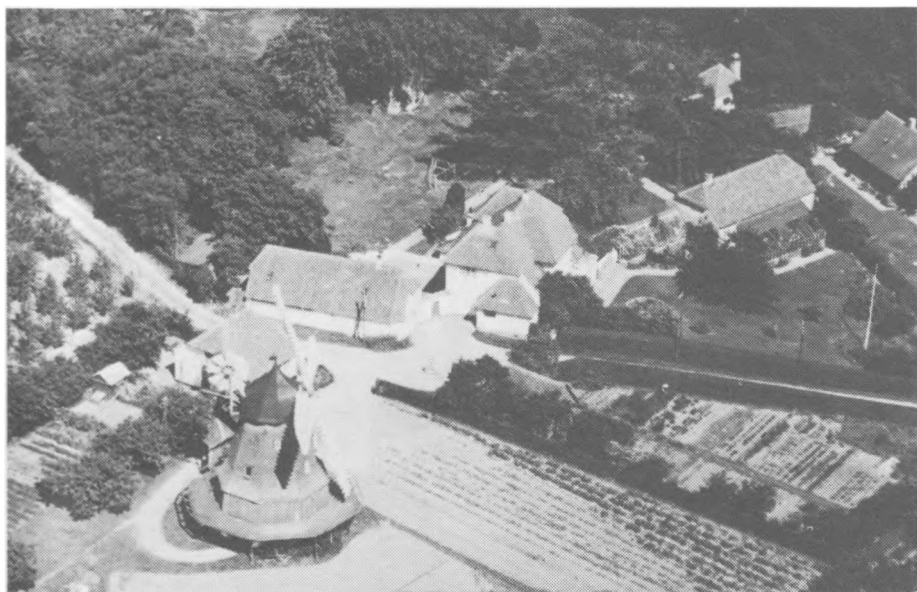
Johannes Larsen Museet. Kat. no. 61. Portræt af kunstnere
ns hustru Alhed med sønnen "Puf".

maler, og lige til sin død fortsatte Johannes Larsen sit kunstneriske virke. Efterhånden blev han mest kendt som "fuglemaleren", og på dette felt var hans talent da også helt ubestrideligt, men i virkeligheden har han beskæftiget sig med stort set alle genrer, og ikke mindst som landskabsmaler har han ydet en utrolig indsats. Flere har da også hæftet betegnelsen "Det danske lands maler" på Johannes Larsen. Alligevel var det måske inden for træsnits- og bogillustrations-kunsten, at Johannes Larsen ydede sit ypperste, og netop herved blev hans kunst folkeeje. Næppe nogen anden dansk maler har nydt godt af så vidtfavnende en popularitet omkring sin person og sin kunst. Litteraturen om Johannes Larsen er derfor utrolig vidtspændende, omfattende mere end 20 bøger og omtrent et hundrede artikler, biografier, omtaler m.v. Selv var Johannes Larsen af en noget ordknap natur, men han fik dog nedskrevet sine barndomserindringer, i en lille bog, med den beskedne men sigende titel: "Jeg kan huske". Johannes Larsens hukommelse var legendarisk. I sjælden grad var han ét med sin by, sin egn og dens

Johannes Larsen: "Udsigt fra stuen i kunstnerens hjem".
Akvarel 1908.

natur. For ham var barndommens Kerteminde i erindringens glans "den kønneste lille by i verden", og med sin kærlighed til byen og naturen omkring den: Kerteminde Bugten, Hverringelandet, Fyns Hoved beviste han i sin kunst, at det faktisk forholdt sig sådan. For byens indbyggere er han da også stadig "maleren". Fra sin fødsel til sin død havde Johannes Larsen sit hjem her, og blev dermed det naturlige udgangspunkt for den kunstnerkoloni, der samlede her i århundredets første årtier. Med en tydelig pendant til Skagen var der også i Kerteminde et hyggeligt fiskermiljø kombineret med den smukke natur, og de fascinerende lysforhold på halvøen Hindsholm, ved hvis rod byen er placeret. Foruden kunstnerparret Alhed og Johannes Larsen slog Anna og Fritz Syberg sig ned her i 1902, og i en periode boede tillige Johannes Larsens søster Christine Swane og hendes mand Sigurd Swane her. Kunstnere som Regnar Lange, Anna E. Munch og Jacob Jørgensen var velkendte indslag i bybilledet. Talrige andre kunne nævnes, foruden de utallige malere, der som gæster opholdt sig i byen. Som et mere eksotisk indslag skal jeg her nøjes med at nævne den amerikanske maler William Johnson, der senere blev et stort navn i USA. Han blev gift med en Hinds-

Luftbillede af Svanemøllen og Johannes Larsens hjem o. 1940.

holm-pige og opholdt sig i en årrække i byen. Det naturlige centrum for dette kunstnermiljø var Johannes Larsen's smukke og enestående hjem på Møllebakken i Kerteminde. Den statelige ejendom består af en imponerende hovedbygning med to fritliggende sidefløje i en 1 1/2 td. land stor park. Dette usædvanlige kunstnerhjem er skabt ved århundredets begyndelse fra bar mark og fremstår endnu i dag fuldstændig bevaret som følge af arvingernes pietetsfølelse. På baggrund af skitser fra Johannes Larsen har to af tidens mest berømte arkitekter Ulrik Plesner og Carl Petersen skabt de harmoniske bygninger. Bygningerne har Johannes Larsen selv udsmykket, bl.a. med freskomalerier på spisestuens fire vægge. Fra syd over vest til nord skildres Kertemindebugtens landskaber fra Risinge hoved til Hverringelandet og mod øst naturligvis den åbne bugt. På denne vis har Johannes Larsen søgt at trække den omgivende smukke natur helt ind i sit hjem. Landskaberne har han befolket med sine kæreste motiver, trækkende gæs, gærdesmutten på risgården, solsorte, ænder, rådyr og haremisen i sit leje. I dette ene rum har Johannes Larsen søgt

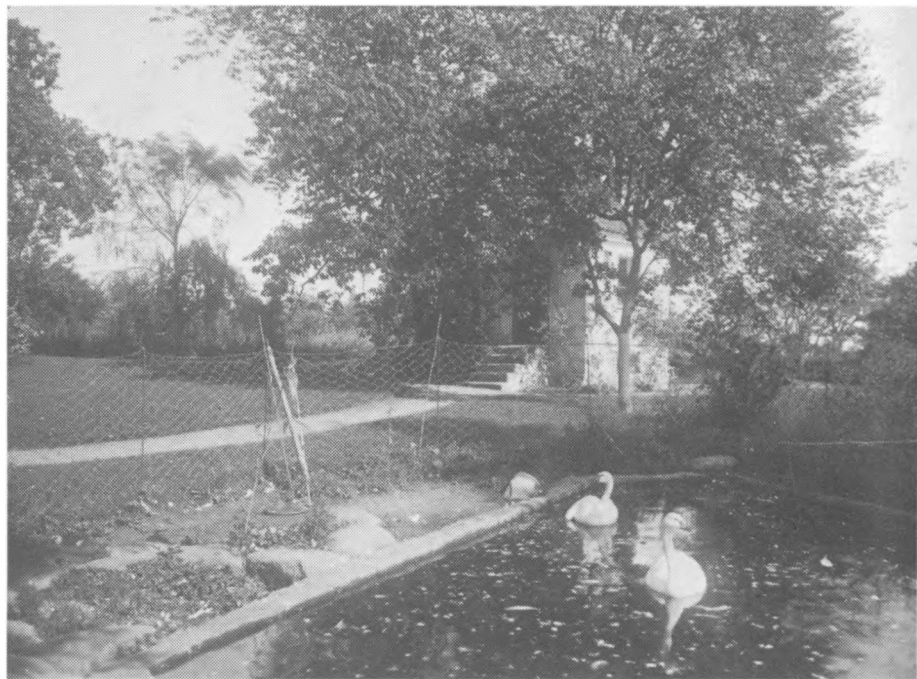
Springvandet på gårdspladsen o. 1920.

at samle hele sin natur og kunstopfattelse. Det dejlige parkanlæg er ligeledes skabt af kunstneren selv. Eksotiske planter blev hjembragt fra egne rejser eller blev sendt som gave af kunstnerkolleger. I en smuk vinterhave dyrkede Alhed Larsen orkideer og utallige blomsterarter, som var blandt hendes kæreste motiver på lærredet. Navnet Møllebakken refererer til Svanemøllen - en smuk vindmølle fra 1853, der er umiddelbar nabo til Johannes Larsens ejendom og for øvrigt hører med hertil, da den har tilhørt kunstneren. I dag tilhører Svanemøllen med de omkringliggende bygninger Kerteminde Museum, der i 1984 gennemførte en fuldstændig restaurering af møllen. Samlet udgør Møllebakken et usædvanligt helstøbt og enestående miljø, der ikke står tilbage for noget andet kunstnermiljø i landet. Foruden alle malerne færdedes et væld af personligheder i dette hjem. Det kan nævnes, at forfatteren Johannes V. Jensen var en meget hyppig gæst, og at digteren Otto Gelsted en overgang var ansat som huslærer og boede der. På denne baggrund kan det ikke undre, at der allerede

Johannes Larsen i stuen på Møllebakken, 1930'erne.

ved Johannes Larsens død i 1961 var planer om at omdanne hjemmet til museum, en tanke der iøvrigt støttedes af den daværende kulturminister Julius Bomholt. Familien ønskede dog naturligt nok at bevare hjemmet, og først nu 25 år efter er tanken under realisering efter ønske fra familien, der ikke længere selv har mulighed for at bebo hjemmet, og derfor gerne ser det bevaret som museum. Flere omstændigheder gør det naturligt for Kerteminde Museum at gå ind i arbejdet med at skabe et Johannes Larsen Museum på Møllebakken i Kerteminde. Johannes Larsen var med til at oprette Kerteminde Museum i 1935 og sad som bestyrelsesformand herfor i 24 år. Johannes Larsen begavede museet med en stor kunstsamling, først og fremmest omfattende egne værker, men herudover også arbejder af Alhed Larsen, Christine Swane og Fritz Syberg. På baggrund heraf har Kerteminde Museum i dag en kunstsamling på 125 værker, hvoraf kun en mindre del kan fremvises, og det endda i meget uhensigtsmæssige lokaler. Museets kunstsamling vil således på naturlig vis kunne indgå i Johannes Larsen Museet. Johannes Larsens afløser som museumsformand blev Johan

Svanedammen i Møllebakkens have o. 1920.

Due Nielsen, der i fællesskab med hustruen Tulle i mangt og meget har løftet arven efter "maleren" i de snart 25 år, der er forløbet siden hans død. Ægteparret er således den drivende kraft i Foreningen til Svanemøllens Bevarelse, der i den mellemliggende tid har sørget for møllens vedligeholdelse, indtil dette arbejde i 1983 overdroges til Kerteminde Museum under ansvar for foreningen.

Parret, der nu er i 80'erne, har igennem en livslang indsats og et nært venskab med Johannes Larsen samlet en helt usædvanlig kunstsamling omfattende mere end 700 værker afspejlende alle facetter af Johannes Larsens virke samt beslægtet kunst. Siden 1940'erne har det været tanken, at denne samling skulle danne baggrund for et Johannes Larsen Museum, og parret har nu overdraget samlingen, således at den på værdig vis kan indgå i det nye museum på Møllebakken.

Udover disse omfattende samlinger har Larsen-familien givet tilsagn om at afhænde møbler, inventar og de relevante malerier, således at de kan forblive i Johannes Larsens hjem på Møllebakken. En del heraf har arvingerne skænket til det nye museum, medens det øvrige foreløbigt er deponeret.

Hvad samlingerne angår er baggrunden for Johannes Larsen Museet således en realitet i dag. Ja samlingerne er så omfattende, at det med tiden vil være nødvendigt at bygge en ny udstillingsbygning i Johannes Larsens park, men naturligvis på diskret afstand af det bestående harmoniske træfløjede anlæg.

Der kan næppe herske tvivl om, at betydningen af et sådant museum vil række ud over lokalsamfundets rammer, og vi tøver ikke med at karakterisere det kommende museum som en regional og national seværdighed.

Den første og afgørende forudsætning for at kunne realisere disse museumsplaner var naturligvis at skabe det økonomiske grundlag for købet af Johannes Larsens ejendom på Møllebakken. Ved en kombination af rundhændede fondstilsagn og kommunal støtte lykkedes det at erhverve ejendommen, og Johannes Larsen Museet kunne derfor indvies ved en højtidelighed d. 29. juni 1985. På årsdagen herfor regner vi med at kunne åbne museet for publikum.

I denne første vanskelige fase henvendte Kerteminde Museum sig til Kreditforeningen Danmark som den første fond. Lykkeligvis viste KD fra starten, at man så meget positivt på projektet. Tilsagnet fra KD blev fulgt op af rundhændet støtte fra A.P. Møller og Hustrus fond, Augustinusfonden, Nordisk Fjerfabrik, Bikuben, F.L. Smith og Provinsbankens

fond. Hertil kom i en senere fase bevillinger fra Rasmussen og Schiøtz samt Lærerstandens Brandforsikring. Fondene har således mødt det nye museumsprojekt med en enestående velvilje, men selv dette havde naturligvis været omsonst dersom Kerteminde Kommune ikke var trådt til såvel i forbindelse med erhvervelsen, som ved bevilling af et årligt driftstilskud. Det er blevet noteret med glæde, at byrådet har været enstemmig i sin uforbeholdne støtte til det nye museum.

Det nye museum er nok centreret omkring Johannes Larsens kunst, men inddrager naturligvis tillige den øvrige kunst med tilknytning til miljøet og egnen, ligesom man vil etablere særudstillings faciliteter også for nutidens naturalistiske kunst.

Efter planen åbnes det nye museum for publikum d. 29. juni 1986 på årsdagen for indvielsen. I første omgang koncentrerer bestræbelserne om at få istandsat og indrettet villaen, således at den så vidt muligt kommer til at fremstå som i Johannes Larsens tid. Linoleumsplader og andre moderne indslag fjernes og de originale vægfarver genopfris-kes. Lykkeligvis er det originale inventar stort set intakt bevaret, og ved hjælp af familiens hukommelse og en lang række fotografier fra hjemmet er det muligt at nå meget tæt på den oprindelige stemning i det smukke hjem. Alt foretages med nansom hånd, men naturligvis er det nødvendigt at foretage enkelte ændringer for at få stedet til at fungere som museum. Billetteringsrum, toiletter og tilkørselsforhold må nødvendigvis bringes i orden før museet åbnes for publikum.

I denne første fase genindrettes tillige træsnitsværkstedet i "Gæstefløjen", og i tilknytning hertil indrettes en udstilling af Johannes Larsens fremragende træsnitsarbejder.

Den store park er i sig selv en væsentlig attraktion og en uundværlig del af miljøet på Møllebakken. Også her venter et stort arbejde før parken er genoprettet i sin fordums pragt, men vi håber, at det mest nødvendige arbejde vil være tilendebragt ved museets åbning sidst i juni 1986.

I 1987 er det tanken at koncentrere sig om, at renovere Vinhuset og det morsomme, arkitekttegnede, vaskehus i parken. Endvidere at genindrette Johannes Larsens atelier i "værkstedbygningen" samt den tilhørende vinterhave. I 1988 skulle turen komme til det gamle møllerhus ved Svane-møllen. En beskeden bindingsværksbygning der oprindeligt husede møllerfamilien. I dag er bygningen meget forfalden og bruges som udhus. Efter endt restaurering vil det kunne anvendes som udstillingsbygning i tilknytning til Svane-møl-

Johannes Larsens atelier, kaldet "værkstedet", med den tilhørende vinterhave o. 1920.

len.

Der vil således gå flere år inden de eksisterende bygninger og parken er genetablerede og indrettet til deres nye museumsformål, og naturligvis yderligere en årrække inden nye bygninger, rummende Paxsamlingen og særudstillingslokaler, vil stå færdig på Møllebakken. Til gengæld føles det som et stort privilegium at kunne deltage i dette arbejde med at skabe et efter vor opfattelse enestående museumsmiljø.

Projektet har fra starten nydt en vidtstrakt støtte fra Johannes Larsens familie, mange fonde og privatpersoner, og i ganske særlig grad fra Kerteminde Kommune. Publikums bevågenhed og interessen fra presse, radio og TV har været stor. I det daglige arbejde fornemmer man gang på gang, at det nye museum grundlægges på arven fra Johannes Larsen, på hans vidtstrakte popularitet og på beundringen for det smukke hjem og enestående kunstnermiljø han skabte på Møllebakken i Kerteminde.

KUNSTMALEREN JOHANNES LARSEN OG HUSTRU ALHED MARIE F. WARBERGS ANETAVLER.

Af Rita Matzon.

I forbindelse med åbningen af "JOHANNES LARSEN MUSEET" på Møllebakken i Kerteminde, er der her til årsskriftet søgt udarbejdet anetavler for kunstnerparret.

Da det imidlertid, med den tid der var til rådighed, var umuligt at grave alle rødder fri, måtte nogle kappes undervejs, men det er et arbejde, der kan arbejdes videre med. Derfor må omstående anetavler ikke ses som et afsluttet arbejde.

I det foreliggende resultat kan det være af interesse at sammenligne de to anetavlernes erhvervsmæssige fordeling.

På Johannes Larsens side ses håndværkere, flere kommet sydfra, at være i overtal, hvorimod der hos Alhed Warberg ses studerende folk, købmænd og embedsmænd.

Erhverv:	Johannes Larsen	Alhed Warberg
håndværkere	9	3
landmænd	4	3
købmænd	1	3
møllere	1	
soldater	2	
godsejere/forvaltere		3
degne/lærere		2
kirurg, fhv.		1
toldbetjente		2
sømænd		1

Ser man på bopælen for de to anetavlernes personer, vil man for Johannes Larsens slægt se, at den er koncentreret omkring Hjallesø og Kerteminde, hvorimod hustruens slægt kan findes både i Jylland og på Fyn.

Der er til arbejdet brugt almindelige tilgængelige arkivalier f.eks. kirkebøger, skifte- og fæsteprotokoller hovedsageligt på Landsarkivet for Fyn i Odense. Specielle kilder vil være anført i teksten, hvorfor der ikke foreligger yderligere henvisninger.

Med hensyn til nummereringen, er der benyttet det fortløbende system kaldet "Kekule von Stradonitz" system, således at probanden har nr. 1, forældrene nr. 2 og 3, bedste-forældrene nr. 4 og 5 - 6 og 7 o.s.v. eller også forklaret

således at en anes forældre vil have det dobbelte anetal plus een, f.eks. ane nr. 8 her vil forældreparret have numrene 16 og 17.

Johannes Larsen .
Foto Herdis og
Herman Jacobsen.

Proband

1

JOHANNES LARSEN, 1867-1961, kunstmaler, Kerteminde. Født 27. december 1867 i Ktm. død sst 20. december 1961, begr. Ktm.kgd. i familiegravstedet.

Gift i Hillerslev kirke 14. juni 1898 med ALHED MARIE WARBERG (1872-1927), med hvem han fik to sønner, Andreas f. 12. maj 1899 på "Erikshaab", Hillerslev sg., død 1953, var brygger i Kerteminde, gift med Else Overgaard Nielsen (1910-1984)

og Johan Christoffer f. 27. februar 1901, skovejer, Båxhult, Småland, gift med Elena Hansen f. 1899.

Efter sin skolegang der blev afsluttet med en pæn præliminæreksamen ved universitetet i København, påbegyndte Johannes Larsen sin videre uddannelse inden for kunsten hos forskellige lærere i hovedstaden. Herom kan læses i bogen: "Johannes Larsen - kunstnerens erindringer"

v. Ernst Mentze, iøvrigt findes der megen litteratur om kunstneren og hans arbejder, en udførlig bibliografi findes i Aage Marcus' bog "Maleren Johannes Larsen".

Forældre

2-3

JEPPE ANDREAS LARSEN, 1834-1910, købmand i Kerteminde, f. 12. dec. 1834 i Hjallesø, Dalum sg., d. 31. maj 1910 i Ktm. Gift 11. august 1865 i Ktm. med WILHELMINE CHRISTINE BLESS f. 8. okt. 1836, d. 16. sept. 1910 sst.

Vilhelmine Christine
Larsen f. Bless.

Jeppe Andreas Larsen

Jeppe Andreas Larsen fik borgerskab som købmand den 24. dec. 1859 i Kerteminde og fremviste ved denne lejlighed sin skudsmålsbog, en attest der udviste han i 3 år havde været handelsbetjent hos købm. Krarup, Ktm., samt en attest visende han var ansat ved byens brandkorps. Han købte købmandsgården i Langegade (nuværende nr. 50) og drev herfra omfattende handel, havde skibe i søen og købte skovarealer i Smaalund med skovhugst for øje. I sine økonomiske gode år opkøbte han ligeledes jord på byens møllebakke. Denne overtoges efter forældrenes død

af sønnen Johannes Larsen efter afkald fra sine søskende. I ægteskabet var ialt 6 børn: JOHANNES LARSEN 1867-1961, kaldet Las, Georg Larsen (Gross), købmand 1870-1924 gift med Marie Eriksen; Marie Larsen (Mareje) 1872-1954; Vilhelm Larsen (Klaks), skovrider på Wedelsborg 1874-1949 gift med Gudrun Kaufmann; Christine Larsen (Ugle), malerinde 1876-1961, gift med Sigurd Swane; Adolph Larsen (Agraren) gårdejer 1878-1970, gift med Johanne Christine Warberg.

Bedsteforældre

4-5

LARS JEPPESEN, 1792-1880, bødker og husmand i Hjallesø, f. 26. sept. 1792, d. 11. januar 1880 sst.

Gift 1° 1819 med Cathrine Larsdatter f. 13. april 1777, datter af bødker Laurs Jensen (1717-1777) og hustru Maren Christiansdatter. Hun døde 6. marts 1832; der var ingen børn i ægteskabet.

Han blev gift 2° 16. juni 1832 i Hjallesø, hjemme i huset, med ANE MARIE CHRISTIANSDATTER f. 16. april 1805, d. 7. maj 1889 i Ktm. hvor hun boede i købmandsgården hos

J.P. Bless: Portrætter af Lars Jeppesen og Ane Marie Christiansdatter. Johannes Larsen Museet. Kat. no. 3 og 4.

sønnen, begr. i Hjallese.

Ved hendes dåbsindførsel i kb. anføres hun at være "sleg-fredbarn" d.v.s. født uden for ægteskab. Faderen angives at være Christian Knudsen som før tjente i Hjallese, men som nu var rejst til Jylland uden at det vides hvor!

Herom skriver Johannes Larsen i sine erindringer at iflg. slægtsoplysninger havde hans oldemor haft en intim affære med sønnen på Christiansdahl, og at denne var den biologiske far til barnet. Det er da heller ikke lykkedes at finde en person ved navn Christian Knudsen opført i lægdsrullerne i nævnte år, hvilket kunne tyde på at det var en fiktiv person der blev udlagt som barnefader. Ved dåben blev hun båret af sin moster, ovennævnte Cathrine Larsdatter, hendes mands første hustru.

Der var 7 børn i dette ægteskab: Jacob Christian f. 4. marts 1833, ejer af "Saxager" v. Vraa (1872), JEPPE ANDREAS f. 1834, Maren Christine f. 2. marts 1837, Sophie Kirstine f. 14. juli 1839 g.m. murermester Sophus Severin Meyer, Anton Nicolai f. 19. juli 1842, Martin Frederik f. 1845, Anders Urban f. 15. dec. 1847.

J.P. Bless: Portrætter af Hans Christian Bless og Anna Margrethe Bless. Johannes Larsen Museet. Kat. no. 5 og 6.

6-7

HANS CHRISTIAN BLESS, 1799-1862, hattemagermester i Kerteminde, hjdbt. 29. aug. 1799, d. 21. okt. 1862 sst. begr. i udsøgt jord.

Gift 16. april 1825 i kirken med ANNA MARGRETHE DORTHEA WITTCHOU PETERSEN f. 22. nov. 1797 i Ktm. d. 25. april 1877. Ifølge Odense Hattemagerlaugs protokoller blev han svend 16. juli 1817 og mester 29. april 1829, han havde lært hos faderen.

Han fik borgerskab i Kerteminde 9. jan. 1826 som hattemager.

Der var 4 børn i ægteskabet: Johan Peter Bless f. 1. juni 1825, d. 11. jan. 1880, fotograf og portrætmaler. Anesine Jørgine f. 2. dec. 1827 g.m. bankdirektør Frølich f. 1805, udvandret til Californien, Sophie Marie Magdalene f. 16. marts 1833 g.m. kunstmaler Chr. Fr. Emil Eckhardt, WILHELMINE CHRISTINE f. 8. okt. 1836.

Oldeforældre

8-9

JEPPE NIELSEN, 1763-1849, husmand i Hjallese, tidligere ladefoged på Christiansdahl, født i Højme dbt. i Sanderum K. 11. dec. 1763, d. i Hjallese 13. aug. 1849.

Gift 15. juni 1792 i Dalum sg. med MAREN RASMUSDATTER f. 1764 dbt. 22. jan. i Hjallese, d. sst. 30. april 1847. De havde begge tjent på Christiansdahl, han som gårdskarl, senere ladefoged hun som kokkepige.

Ifølge Odense Herredsfogeds skifteprotokol er der oprettet aftægtskontrakt med sønnen Knud som enearving; efter denne er ejendommen matr. nr. 27, senere blevet kaldt "Grenaderhuset" da han havde været grenader i Fr. d. 6's livgarde. (Dalum sogns historie bd. 2 del 1, s. 187) 8 børn: Niels Jeppesen f. 13. aug. 1790, før ægteskab, LARS f. 26. sept. 1792, Ane Marie f. 15. okt. 1794 d. 26. maj 1798, Rasmus f. 5. dec. 1796, Hans f. 11. febr. 1799, Anders f. 26. sept. 1801, Maren Cathrine f. 12. jan. 1804 og Knud f. 13. april 1806.

10

Udlagt barnefader (Christian Knudsen) se ane nr. 5.

11

MAREN ANDERSDATTER, 1780-1845, dbt. 16. febr. 1780 i Dalum K., d. 20. febr. 1845 i Assens.

Gift 8. marts 1811 i Dalum sg. med enkemand Peder Frederiksen, indsidder i Søllinge, men sidst opholdende sig

i Svendborg. Parret bosætter sig i Assens, han død 5. sept. 1821, 43 år gl., pumpemager, efterladende sig enken og 5 børn hvoraf de 3 var fællesbørn. De ejede et 8 fags hus i Østergade værdi 240 rdl., enken lovede at opdrage børnene efter evne, trods en gæld på 939 rdl. Da hun døde var det uden engang at efterlade så meget som medgik til begravelsen. Hun havde haft ophold hos sønnen snedkersvend Anders Frederiksen i Assens, iflg. Assens byfogeds skifteprotokol.

12-13

JOHAN JÜRGEN BLESS, 1769-1822, hattemagermester i Kerteminde. Født 20. juli 1769 og døbt 25.s.m. i Bredsted i Holsten; Får borgerskab i Ktm. maj 1800. Han dør 22. april 1822 og bliver begr. 24. april i betalt jord Ktm. kgd.

Han var 25. juni 1799 blevet gift med KAREN MARGRETHE BRACHARD f. 1776 dbt. 16. febr. i Ktm., d. sst. 1846 8. januar 70 år gl.

Odense hattemagerlaugs protokol oplyser under dato 18. juli 1806 følgende: "Johan Blæs, lært hattemagerprof. i Vessel i Preussen, udskrevet som svend for 13 år siden, arbejdet som svend i Fyen i 12 år ca. også hos nærværende oldermænd, nu bosat sig i Kerteminde, hvor han har boet 6-7 år, til hvilken ende han fremviste en filthaarshat, som blev erkjendt for at være forsvarlig osv.---".

Til Raadstueretten i Kerteminde 12. maj 1800 ansøger Johan Jørgen Blæs om at vinde borgerskab som hattemagermester i byen. Her oplyses det han er født i Bræsted i Holsten, er 28 år, har lært hattemagerprof. hos hattemager Christen Juel i Flensborg. Han aflagde den sædvanlige borger ed om troskab og lydighed, og blev derefter indskrevet blandt denne bys borgeres tal, mod at betale til fattiggassen 12 skilling og ligeså meget til brandkassen.

Børn: HANS CHRISTIAN f. 1799, Jacob Hoier Bless f. 1801 8.12. Peder Thomsen B f. 29. dec. 1803, Sophie Marie Magdalene f. 1806, Karen Sine f. 1808, Else Dorthea f. 1811, Johan Frederik Bless f. 1813, Jes Thomsen Bless f. 1816, Christopher Sacariasen B, f. 1818 g.m. Margr. Knap i Assens 28. jan. 1848.

14-15

CHRISTEN PEDERSEN WITTCHOU, 1740-1801, rebslager i Vestergade i Kerteminde, f. 1740 dbt. 15. febr. sst, d/begr. 27. juli 1801 på den sdr. side kirkegården "med alle 3 klokker og fuld seremonie" iflg. kb.

Gift 1° 17. okt. 1770 i Ktm. med Anna Margrethe Jensdatter, begr. 1796 63 år gl.

Gift 2° 1. okt. 1796 i Flødstrup med ANNA MARGRETHE HØYERSDATTER f. ca. 1772, d. 13. april 1828 i Ktm. (Hun gift 2° 1802 14. april med rebslager Vilh. Steen, d. 24. dec. 1853 81 år gl. var da vægter. Han var født i Thy og fik 26. april 1802 borgerskab som rebslager i Ktm. Efter Anna Margr. Høyersdatters død giftede han sig med Johanne Andersdatter).

Christen Pedersen W. og Anna Margr. Høyersdt. havde 2 fællesbørn nemlig ANNA MARGRETHE DORTHEA f. 1797 og Peder Godtlieb f. 1799 d. 1800.

I sit ægteskab med Vilh. Steen fik hun 4 børn, Anna Bolette Christine f. ca. 1803, Christian Mathiesen Facau f. ca. 1810, Johan Hendrich Sihe f. ca. 1813 og Engel Marie f. ca. 1815.

Tip-Oldeforældre

16-17

NIELS HANSEN, 1718-1776, gårdmand i Højme, Sanderum sg. f. ca. 1718, d/begr. 24. april 1776 var da 58 år gl.

Niels Hansen var gift ialt 3 gange, 1° N.N. med hvem han havde 4 børn. Gift 2° 18. marts 1743 med Karen Andersdatter af Bøllelose død 12. aug. 1761 40 år gl. i dette ægteskab 3 børn.

Sluttelig bliver han gift med METTE IBSDATTER (JEPPESDATTER) hvor og hvornår denne vielse har fundet sted er ikke fundet på nuværende tidspunkt, men de får deres første barn døbt 11. dec. 1763.

I alt 7 børn.

Efter Niels Hansens død gifter Mette Ibsdatter sig 1777 21. juni i Sanderum sg. med ungkarl Jeppe Hansen af Elmelund, han døde 9 år senere 5. maj 1786, tog sit eget liv i fortvivelse, og efterlod sig enken med yderligere 4 børn.

Derefter gifter enken sig 3°, 2. november 1787 med ungkarl Mads Jensen, han døde 1832 11. juni, var da ca. 76 år gl. og havde da med sin hustru siddet på aftægt i 16 år hos Peder Rasmussen, "Skauenborggård", Højme mk. der var gift med en datter af Mette Ibsdatters 2°. Mads Jensen efterlod sig ingen børn.

METTE IBSDATTER dør selv i en alder af 97 1/2 år og begravnes 20. sept. 1836 i Sanderum.

Det var en blandet børneflok dette par efterlod sig, og de nævnes herefter

Niels Hansens børn af 1°:

Karen Nielsdatter gift 1761 13. nov. med Anders Hansen

(Grynborg) Højme død 1782.

Maren Nielsdatter død 1799, gift 16. okt. 1761 med Knud Knudsen, gmd. i Højme.

Hans Nielsen, gårdbeboer i Bellinge.

Ane Nielsdatter g.m. Peder Rasmussen i Sanderum.

Hans børn af 2° med Karen Andersdatter

Anders Nielsen f. ca. 1757, Peder Nielsen f. ca. 1760 og Johanne Nielsdatter f. ca. 1761, disse får tillagt i gave efter deres afd. moder iflg. skifte 16. nov. 1761, drengene hver 135 rdl. og pigen 115 rdl.

børn af hans 3° med METTE IBSDATTER:

JEPPE NIELSEN f. 1763 se ane nr. 8

Rasmus Nielsen dbt. 23. dec. 1764, conf. 1781 Jeppe H. stedson

Karen Nielsdatter dbt. 4. jan. 1767

Maren Nielsdatter dbt. 16. april, g.m. Niels Hansen, smed i Højme

Lars Nielsen dbt. 6. jan. 1771, død 16 uger gl. kaldes da Hans i kb.

Anders Nielsen dbt. 17. jan. 1773, conf. 1788 Mads Jensens stedson

Kirsten Nielsdatter dbt. 13. maj 1776 conf. 1791 so. g.m.

Hans Andersen i Højme.

Mette Ibsdatters børn af 2° med Jeppe Hansen:

Appolone Jeppesdatter dbr. 15. maj 1779 g.m. Jens Jensen, Vejle, gmd.

Maren Jeppesdatter dbt. 5. marts 1780 g.m. Peder Rasmussen, "Skauenborggård", Højme mk.

Niels Jeppesen dbt. 14. april 1782

Lars Jeppesen dbt. 22. febr. 1784, døde ugift 1812, i skifte efter ham er hans hel- og halvsøskende nævnt.

18-19

RASMUS JENSEN, soldat og fæstehusmand i Hjallese, gift 19. nov. 1756 i Dalum sg. ungkarl og soldat med pigen MAREN CHRISTOFFERSDATTER af Hjallese, hun f. 20. marts 1728 d. 3. marts 1801 er da enke efter Rasmusø Jensen og boede hos datteren Maren g.m. Jeppe Nielsen, imidlertid er hans dødsfald ikke fundet indført i Dalum sg. kirkebog. Børn: Rasmus f. 4. maj 1757, Jens f. 18. okt. 1761 død 16 uger gl., MAREN f. 22. jan. 1763.

20-21

Udgår

22-23

ANDERS ANDERSEN, 1751-1818, bødker i Hjallese, "Bødkerhuset" matr. 28 iflg. Dalum sogns historie bd. 2/1 s. 187. Født 1. febr. 1751 død 20. dec. 1818 sst. Gift 14. nov. 1777 med MAREN CHRISTIANSDATTER f. 1747 dbt. Dom.3.Adv. (17. dec.) i Fangel. Hun var enke efter bødker Laurs Jensen i Hjallese der døde 60 år gl. 1777 begr. 23. marts, efterladende enken der fik deres fælles barn dbt. 13. april 3 uger efter faderens død (ane nr. 4 første hustru). Desuden hans 2 døtre af tidligere ægteskab, der kun var få år yngre end hans enke, den ene anføres som vanfør, den anden har en søn født uden for ægteskab ved folketæll. 1787, da de stadig bor i hjemmet.

Maren Christiansdatter døde 80 år gl. 30. maj 1828.

Anders Andersen og Maren Christiansdatter havde 4 børn sammen: Lars f/dbt. 18. okt. 1778, MAREN dbt. 16. febr. 1780, Anders f. 4. april 1782 og Anna f. 26. dec. 1785.

24-25

BARTHOLOMÄUS BLESS, hattemager i Bredstedt (f. nov/dec. 1715) død 1. marts 1782 66 år 3 mdr. gl. Gift 5. juli 1763 i Bredstedt med SOPHIA RØMERS, med hvem han havde 2 sønner nemlig JOHAN JÜRGEN og Joacim Christian f. 3. marts 1773.

26-27

CHRISTIAN BRACHARD (BRACHRADT), ca. 1730-1779, felbereder i Kerteminde, død/begr. 28. jan. 1779 49 år gl. på Ktm. kgds nordre side, med alle klokker.

Gift 1° 1761 26. nov. i Ktm. Karen Pedersdatter d. 1774 36 år gl. begr. 23. dec. sst.

Gift 2° 1775 13. april med KAREN HANSDATTER BORG f. ca. 1741 d. 84 år gl. 1825 begr. 9. april i fri jord, Ktm. Han blev indskrevet i Odense felberederlaug som mester i Ktm. 23. juli 1762.

I sit 1° havde han 2 børn Frederik Christian Brachard dbr. 26. aug. 1768 og Marie Elisabeth dbr. 2. juli 1773.

Ejede iflg. skifteforretningen efter hans død, en gård i byens Langegade, 13 fag forhus, 33 side- og baghus værdi 100 rdl., til laugværge for enken, Karen Hansdatter, antoges Petter Clausen, købmand i Ktm., i skiftet kaldes sønne af 1° Peder Christian 12 år.

I 2° ægteskab var 2 døtre, nemlig KAREN MARGRETHE f. 1776 og Hansine Marie f. ca. 1778 g.m. enkemand, styrmand Christopher Nielsen (Zackariassen), hun død 8. juni 1837, Nyborg.

KAREN HANSDATTER BORG giftede sig mindre end et år

efter mandens død 30. nov. 1779 med felbereder Philip Thomasen i Ktm. med hvem hun fik 3 børn.
Ved sin død kaldes hun "Karen Marie Hoyer" hvilket kan forklares ved at hendes moder (se nr. 55) som enke gifter sig med Søren Jacobsen Høy.

28-29

PEDER MICHELSEN WITTCHEU, 1706-1776, rebslagermester i Kerteminde, dbt. 11. juni 1706 i Nyborg, d. 1776 begr. 12. marts i de fattiges Liigsted, Ktm.

Havde lært professionen hos sin morbroder Peder Pedersen Basse rebslagermst. i Nyborg.

Gift 5. april 1736 i Ktm. med ANNA CHRISTENS DATTER f. ca. 1707 d. 20. maj 1782 begr. 24. maj 75 år gl. på den sdr. side kgd.

Der fødtes 4 sønner i ægteskabet

Michael dbt. 9. marts 1737, CHRISTEN dbt. 15. febr. 1740.

Mathias dbt. 16. april 1743 og Lauritz dbt. 20. jan. 1746.

Der er ikke afholdt skifte ved forældrenes død. I marts 1776 da faderen dør, lever to myndige sønner, og da moderen dør er kun CHRISTEN tilbage.

30-31

JOHAN GOTLIEB HØYER, ca. 1737-1826, skrædder i Mullerup, Flødstrup sg. Angives at være født i Sachsen, har været soldat i 14 år, da han 31. dec. 1792 fæster et nybygget hus under Rørbæk gods, død sst. 12. marts 1826 89 år gl.

Han var, da han fæstede huset gift 1° med DORTHE MARIE HILBERT der var enke efter Johan Ziege (Siege, Sihe) med hvem hun havde en søn Johan Hendrich Siige (1760-1828), skovfoged på Lundsgård. Hun f. ca. 1727 hvor? begr. 26. okt. 1796, 69 år gl. Flødstrup.

Af fællesbørn var der 2 døtre

Grethe = ANNA MARGRETHE g.m. rebsl. Vilh. Stein (iflg. skifte 1826), Engel g.m. murerst. Chr. Petersen i Nyborg, (iflg. skifte 1826).

Johan Gotlieb Høyer gifter sig 2° 1797 3. marts (Flødstrup) "med den for nogle aar siden besvangrede Anna Christensdatter, nogle aar tjenende paa Risinge" hun død 17. sept. 1833, 62 år. I dette ægteskab fødtes 3 sønner kun en overlevede faderen, nemlig Johan Peter f. 4. april 1802.

Tip-Tip-Oldeforældre

32-33

Ukendte

34-35

Ukendte

36-37

Ukendte

38-39

CHRISTOPHER HANSEN, ca. 1689-1769, fæstegårdmand i Hjallesse, (gården senere kaldet "Hjallesegård", matr. 11 (1844) iflg. Dalum sg. historie bd. 2 del 1, s. 32, 33.) hørte under Ryttergodset, overlades 21. marts 1759 til sønnen Iver Christophersen i fæste.

Christopher Hansen havde siden 1724 været gift med MAREN HANSDATTER og parret havde foruden sønnen Ivar f. 9. maj 1730 MAREN f. 20. marts 1728, Kirsten f/d 1733, Karen f. 13. okt. 1734, Kirsten f/d 1736, Anne f. 15. febr. 1738.

40-41

Ukendte

42-43

Ukendte

44-45

ANDERS ANDERSEN, ca. 1727-1767, gårdmand i Hjallesse Torp, (gården "Nytorpgård" matr. nr. 17 (1844) iflg. Dalum sg. hist. Bd. 2 del 1, s. 185).

Anders Andersen døde kun 40 år gl. begr. 20. marts 1767. Var gift 16. juli 1749 med ANNA LARSDATTER f. ca. 1728 død 59 år gl. begr. 19. nov. 1787.

I Dalum sg. kb. står følgende: "1749 16. maj var Laurs Nielsen af Hjallesse hos mig og viste mig et kongebrev till. des at Anders Andersen af Torup og hans datter må komme sammen i ægteskab endsklönt de ere næstsøskende børn og var Hans Laursen og Chr. Laursen af Hjallesse forlovere".

I ægteskabet var 7 børn:

Karen Andersdatter f. 1751, ANDERS f. 1752, Anna f. ca. 1755 g.m. Lars Andersen, hmd. i Søllinge, Peder f. 1759, Lars f. 1761, Gertrud f. 1763 g.m. Hans Christensen, gmd. i Hjallesse, Maren f. 1766.

I Christiansdahls gods skifteprotokol står anført ved And. Andersens død bl.a.: Boets indtægt 350 rdl. 5 mk., gårdens brøstfældighed ansat til 90 rdl., gæld ialt 256 rdl. enken beholder gården, rette fødte værge den sal. mands broder

Povel Andersen, Villestofte.

Enken ANNA LARSDATTER gifter sig 1768 21. okt. med ungd. Hans Rasmussen der overtager fæstet af gården med hende. I dette hendes 2° får hun 2 døtre Marie og Cathrine Hansdatter. Hun overlever sin anden ægtemand med kun få dage, idet hun dør under skiftets behandling. Hendes søn Peter har da overtaget gården i fæste.

46-47

Ukendte.

48-49

Angives at være JÜRGEN BLESS og hustru ANNA MARIA BLECHERS af Tønder.

50-51

Angives at være JOHANN RØMERS, amts-skomager og hustru CATHARINA f. EHLERTZS.

52-53

Ukendte.

54-55

HANS CLAUSEN, -1750. møller. Død 1750 begr. 4. april på Ktm. kgd. søndre side, havde siden 13. april 1742 været gift med KAREN JØRGENSDATTER f/dbt 31. jan. 1723, d. 1780 begr. 4. marts, 66 år gl. hun var datter af JØRGEN FELBEREDER i Kerteminde.

Efter mandens død giftede hun sig med Søren Jacobsen Høy med hvem hun blev trolovet 9. juli 1751 i Kerteminde. Hun efterlod sig 3 børn, nemlig: KAREN HANSDATTER (BORG) f. ca. 1741, Jacob Hoyer, skomager i Nyborg og Anne Kierstine g.m. Anders Lyngby, skomager i Ringsted.

Kerteminde Byfoged skifteprotokol meddeler: "1780 2. marts er Søren Højers enke Karen Hansdatters dødsfald anmeldt for mig af hendes søn Jacob Hoyer skomagervend fra Nyborg og hendes svigersøn Philip Thomsen, felbereder her i byen der er gift med den afdødes datter Karen som paa egne og de øvrige myndige medarvingers vegne nemlig en datter Anna Kierstine g.m. skomager Anders Lyngby i Ringsted, Deklarerede at de ingen skifte forlangte men ville dele deres afdøde moders efterladenskaber og selv betale hendes gæld og lovede Philip Thomsen især at holde skifteforvalteren desangaaende angreløs og uden ansvar."

56-57

MICHAEL WITKOE (WITKIOE; VIKOE) ?-1726, soldat i Nyborg. Død 1726 begr. Nyborg kgd. udenfor byen 9. januar. Nyborg Byfoged skifteprotokol IX, s 365: 1726 5. jan. Michael Vittckoe, enken MARIA PEDERSDATTER og børnene Jørgen Michelsen, rebslager i Ktm., Mathias Michelsen, musicantersvend 25 aar, PETER MIKKELSEN 18 aar som nu er i lære hos hans morbroder Peder rebslager her i staden, Maria Elisabeth Mikkelsdatter, (blev senere g.m. Anders Carlson, soldat). Ejede 3 fag af samme hus som svogeren Peder Pedersen Basse, rebslager beboede og ejede, iflg. skifte efter sidstnævntes hustrus død 1722. 1738 3. dec. bliver sal. Michaels Witkioes enke begr. udenfor byen.

58-59

CHRISTEN MATHIESEN, ca. 1674-1737, snedker i Kerteminde. Død 1737 begr. 6. okt. 63 år gl. Var gift 2 gange, 1° 1706 9. febr. Anna Larsdatter der blev begr. 12. febr. 1707, 2° 8. nov. 1707 Karen Andersdatter, hun begr. 14. juni 1750 Karen snedkers. Han var far til 2 piger, den ene Karen dbt. 17. dec. 1706 i Ktm., den anden ANNA f. ca. 1707 er ane nr. 29, men hvem af de to hustruer der er mor til Anna er der tvivl om, da hendes dåb ikke er fundet i kb. der er meget utydelig i den tid, der er heller ikke bevaret skifteprotokoller fra den periode så man derigennem kan få det konstateret, men Christen Mathiesen, snedker var forlovet ved datterens bryllup 1736.

Proband

1

ALHED MARIE WARBERG, 1872-1927, malerinde, Kerteminde. Født 7. april 1872 på "Erikshåb", Heden sg., død 31. aug. 1927, begr. 9. sept. på Ktm. kgd., fra Valgmenighedskirken, i familiegravstedet der er smykket med en sten bærende en portrætbuste af hende. Var hjemmedøbt 23. juni og ved hendes dåbs konfirmation i Heden Kirke 8. sept. var hendes faddere, fasteren Alhed Marie Syberg og dennes mand forp. Hempel-Syberg fra Gjelskov, frk. Lovise Warberg fra "Ensomhed", Heden, møller Brandt fra Dahls mølle og propr. Møller fra Falsengave. Gift 14. juni 1898 i Hillerslev kirke med JOHANNES LARSEN der da var lærer ved teknisk skole i Kerteminde, med

hvem hun fik to sønner, Andreas f. 1899 død 1953, brygger i Kerteminde og Johan Christoffer f. 1901, skovejner i Båxhult i Småland.

Familien Warberg fotograferet i Møllebakkens have ca. 1922. Siddende Laura Warberg. Stående hendes børn, fra venstre Christine, Andreas, Alhed, Ellen, Johanne, Louise, Thora og Astrid.

Forældre

2-3

ALBRECHT CHRISTOPHER WARBERG, 1839-1902, godsforvalter, "Erikshaab", Hillerslev sg.

Født 7. marts 1839 på "Ensomhed" i Heden sg., døbt i kirken 26. maj s.å. hvor hans faddere var frøknerne Emma og Charlotte Kühle fra Fraugde sg., fuldmægtig Petersen, contorist Wohnsen samt faderen.

Gift 28. maj 1869 i Tranekær kirke på Langeland med LAURA MARIA BRANDSTRUP, f. 20. januar 1845 i Tranekær død 10. april 1926 i Kerteminde hvortil hun var flyttet efter mandens død. Begr. på Ktm. kgd. 16. april s.å.

Albrecht Christopher Warberg døde 30. sept. 1902 på proff. Rovsings klinik i København 63 år gl. og blev begravet i Hillerslev sg. på kgd. 6. okt.

Han var godsforvalter på grevskabet Muckadell og stamhuset Sandholt.

I ægteskabet fødtes 7 døtre og en søn:

Christine Marie Warberg 1870-1952 g.m. William Mackie, Boston, ALHED MARIE WARBERG 1872-1927, Johannes Christine Warberg 1873-1972 g.m. Adolph Larsen, bror til Johannes Larsen, Ellen Margrethe Warberg 1876-1957 g.m. Harris Eastman Sawyer, Boston, Charlotte Louise Warberg 1878-19 g.m. J.N. Brønsted, Thora Augusta Warberg 1880-1946 g.m. V. Branner, Ingeborg Astrid Warberg 1882-19 g.m. A. Müller, Frederik Andreas Warberg 1883-19 g.m. Minna Katstrup. Iflg. Aage Marcus' "En mindebog Maleren Johannes Larsen".

Bedsteforældre

4-5

ANDREAS KONRAD WARBERG, 1796-1871, kammerråd, godsforvalter "Ensomhed", Heden sg.

Født 1796 i Eltang sg., hjdbt. 21. okt. s.å., død 11. maj 1871, begr. 17. maj Heden sg.

Gift 4. nov. 1830 i Assens med jnfr. (Chri)STINE MARIE SCHMIDT, f. i Assens 14. aug. 1800, d. 1882 16. jan. begr. 23. jan. Heden sg.

Børn: dødf. pige dec. 1831, Adelheid Marie f. 1837, g.m. forp. Hempel-Syberg, Gjelskov, Jørgen Frederik f. 1835, d. 1869 personel kapelan i Munkebo, ALBRECHT CHRISTOPHER f. 1839, Charlotte Louise f. 1845, Conrad f. 1847 exam. juris.

Andreas Konrad W. var godsforvalter ved grevskabet Muckadell.

6-7

LAURITZ CHRISTIAN FREDERIK MICHAEL BRANDSTRUP, 1812-1900 exam.juris., lærer i Tranekær på Langeland.

Født i Odense (Sct. Hans garnison) 6. april 1812, hjdbt. 7. april, i kirken v. forældrenes vielse 24. april 1813. Konfirmeret i Assens l.s.e.Påske 1826 som nr. 4, kundskaber meget gode.

Exam.juris 1836 I, dim. Skaarup Seminarium 1841, meget duelig.

Havde fra 1. marts 1833 i nogle år ansættelse ved Toldvæsenet i Assens som underbetjent, på en forholds- og conduite-liste herfra 1834 står følgende skudsmål angående ædruelighed og sædelighed "exemplarisk, sindig" endvidere "Særdeles rosværdig; har det bedste haab om dette unge menneske".

Blev efter seminariuddannelsen ansat ved Tranekær skole som hjælpelærer, kirkesanger og organist.

Collats 30. juni 1847 iflg. Fyns Bispearkiv (LAO). Han fik sin livsgerning i Tranekær, idet han virkede der i ca. 45 år, hvorefter han gik på pension og flyttede til København hvor han døde 87 år gl. 6. marts 1900. Han blev begravet på Tranekær kgd. hvor også hans tidligere afdøde to hustruer lå begravet.

Han var gift 1° 27. juni 1844 i Tranekær Kirke med MARIA KIRSTINA KRÜMMELBEIN, (f. 14. febr. 1816 i Oxenvad sg., Haderslev amt, oplyst LAA), konfirmeret i Assens 1830, udmærkede kundskaber, meget rosværdig opførsel.

Hun døde kun 37 år gl. 1853 3. juli, begr. 6. juli.

(Iflg. oplysning fra proff. dr. med. Ebbe Brandstrup, København der er barnebarn af ovennævnte, skulle hun have været meget smuk).

I dette ægteskab var der 4 børn:

LAURA MARIE f. 1845 20. jan. g.m. Albr. Christ. Warberg, Esther Johanne f. 1846 g.m. dyrlæge N.C. Caspersen (1844-1929), Carl Johan f. 1848 og Frederik f. 1850.

L.C. Frederik M. Brandstrup blev derefter gift med Johanne Christine Fenger f. 15. april 1820 i Skaarup sg., datter af propr. Fr. Fenger og hustru Birthe Kirstine Hellesen, Margård, Skårup sg.

Hun døde 1898 5. april i København, Nørrebrogade 51, (Helligkors sg.) og blev begr. 11. april på Tranekær kgd.

I dette hans 2° ægteskab var også 4 børn:

Vilhelmine Frederikke Christine f. 1856, Christian Brandstrup f. 1859 d. 1937, stadsarkitekt i København, (gift 7. nov. 1889 i Ktm. med Eline Johanne Kruuse dt. af godsforv. Jg. Herm. Kruuse, Lundsgaard), Ludvig Brandstrup, billedhugger f. 1861 d. 1935 og Carl Emil Brandstrup f. 1864, leutnant, senere postmester i København.

(Christian Brandstrup havde 2 sønner hvoraf skuespilleren Ludvig Br. er nok så bekendt, den anden Jørgen Brandstrup var i lære i fa. Emil Andresen, Ktm., foto ved dette firmas 25-års jubilæum 1909 Ktm. Museum.)

Oldeforældre

8-9

JØRGEN FREDERIK WARBERG, 1763-1835, sognefoged og lægdsmand i Eltang sg. f. 1763 dbt. 23. nov. i Odense (Sct. Knud), død 1835 16. dec. i Kolding, 72 år gl. betegnes da som gartner. (Nygaards Samlinger i Rigsarkivet).

Gift 1793 17. april i Odense (Sct. Knud) i købmand Iverssens hus iflg. kgl. bevill. af 5. april velædle hr. studiosus Jørgen Frederik Warberg og velædle jomfru ADELHEIDE MARIE FRIIS, forlovere var Jg.Fr. Lundhoff, skræder,

oldermand og Joh. Fr. Iversen, købmand.

Adelheide Marie Friis f. ca. 1761, død 1843 15. juli 82 år gl. enke efter gartner Warberg, Kolding (Nygårds Samlinger i Rigsarkivet).

Børn: dødf. barn begr. 1794, Mathilde Elisabeth hjdbt. 16. aug. 1795, ANDREAS KONRAD hjdbt. 21. okt. 1796, Anna Marie f. 14. april 1798, begr. 22. maj 1799, Johanne Jacobine f. 30. juni 1799, Bolette Amalie Dorthea f. 17. juni 1801, begr. s.å. 11. dec. alle født i Eltang sg.

10-11

HANS STORM SCHMIDT, 1758-1806, købmand, Damgade, Assens. f. 1758 dbt. 3. marts i Assens, død sst. 14. nov., begr. 22. nov. 48 år gl. Sdr. side kgd. ingen klokker ringet. Borgerskab Assens, købmand 1777 14. jan.

Gift 1786 20. dec. i Assens ungd. Hans Storm Schmidt, købmand og jomfru CHARLOTTE LOUISE SCHMIDT, kgl. bevill. at måtte vies i byfoged Nellesmands hus.

Forlovere var kammerråd Willemoes og byfgd. Nellesmand. CHARLOTTE LOUISE SCHMIDT f. ca. 1762 på Brandse (kb. mangler) død 1854 15. juli, begr. 20. juli i Assens 92 1/2 år gl. Bevill. af 11. jan. 1799 at længstlevende måtte hense i uskiftet bo. Samfrændedeling 1816 31. jan. (Assens Byfoged).

Børn: Niels Daniel(sen) Schmidt, brændevinsbrænder f. 1789, Wilhelmine Sophie f. 1791 g.m. S.A.v.d.Aa. Kühle, Lars Ludvig f. 1793, Poul Jacobsen Schmidt f. 1794 og STINE MARIE f. 1800 14. aug.

12-13

LAURITZ BRANDSTRUP, ca. 1776-1842, esqdr. chirurg i Odense, senere toldbetjent i Assens.

Født ca. 1776 i Jylland død 4. januar 1842 i Odense Graabrødre hospital 66 år gl.

Det kgl. Kirurgiske Akademis Matr. 1785-1838, s. 108: "Lauritz Brandstrup, f. ca. 1778 i Jylland. Immatr. 1808, Stipendier ved Kir. Akademi 1809. Kompagni Kirurg i Odense 1809, kom 1814 til København for at tage kir. eksamen, var da gift og havde børn og nåede på gr.a. næringssorger ikke at blive færdig inden permiss. udløb 1817, var underkir. ved artilleriet da han i 1818 blev sindssyg og afskediget med fuld gage i pension for at kunne tage ophold hos familien i Fyen; efter at være blevet helbredt blev han 1821 undertoldbetjent i Assens, men atter sindssyg og afskediget 1833 og indsat i Daareanstalten i Graabrødrehospital i Odense".

Gift 1813 24. april i Odense (Sct. Hans Garnision) med pigen DANIELINE BERTHELINE SCHMIDT f. 1786 26. sept. i Assens, dbt. 29. sept. hvor da jomfr. Charlotte Schmidt hos byfoged Nellemann bar hende (ane nr. 11) og jomfr. Agnes Hedvig Schmidt gik hos, faddere var købmand Chr. Raun, købmand Hans Storm Schmidt (ane nr. 10) og farver Hans Lund.

Efter at manden er blevet indlagt på Graabrødrehospital i Odense bor hun med parrets 4 børn i eget hus i St. Kirkestræde i Assens (folketæll. 1834) og lever af egne midler.

Børnene er: LAURITS CHRISTIAN FREDERIK MICHAEL BR. f. 1812, året før forældrenes vielse, Carl Vilhelm Alexander f. 1814 29. april, fuldmægtig, død nov. 1834, Lovise Auguste Vilhelmine Caroline Katrine f. 1824, Marie Sophie Frederikke f. ca. 1817.

Huset sælges 1844 21. jan. af sønnen i Tranekær (Skøde- og Panteprot. Assens).

Hvor enken Danieline Bertheline Brandstrup f. Schmidt da er flyttet hen vides ikke, hun er ikke død i Assens, Fåborg eller Tranekær.

Datteren Louise flytter 1854 1. nov. til Faaborg (Jævnførselsregister Assens).

14-15

JENS JOHANSEN KRÜMMELBEIN, ca. 1785-1875, gårdejer i Oksenvad, Haderslev amt, senere toldbetjent i Assens. Født ca. 1785 død 1875 30. marts i Kerteminde 90 år gl., fhv. toldbetjent, begr. sst. 5. april, var gift med ESTHER MARIE JESPERSEN KLOSTER, f. ca. 1782 død 1847 24. marts i Kerteminde 65 år gl. begr. sst. 30 marts i betalt jord, enkemanden hensidder i uskiftet bo, bor ved sin død hos svigersønnen.

Han var fra 24. april 1818 i otte år ansat ved Toldvæsenet i Ribe hvorefter han fra 1. april 1826 var ansat i Assens. Beskrives på en forholds- og conduiteliste for 1834 som temmelig stærk, exemplarisk m.h.t. ædruelighed og sædelighed, regner og skriver godt og har haft afvekslende poster.

På samme liste er også en søn Johan Henrik Kr. opført som ansat 22. juli 1832, foruden at være sund og rask, lidt flygtig og fortjener ros, betegnes han som calligraph og meget talentfuld, har de sidste 5 måneder været krydsbetjent.

Hvornår parret er flyttet til Kerteminde er ikke fastlagt, men det er sket i tiden mellem folketæll. 1834 og 1845.

I 1834 står familien opført i Korsgade i Assens og i 1845 i Præstegade i Kerteminde under nr. 254.

Børn:

Johan Henrik f. ca. 1811, Maren f. 1813 9. sept. g.m. købmand J.J. Causlund, Kerteminde, Peter Krümmelbein f. ?, MARIE KIRSTINE f. 1816 g.m. Laur. Chr. Fr. Michael Brandstrup, og Jesper Nielsen Pedersen Krümmelbein f. 4. juli 1818 conf. med biskoppens tilladelse 11. febr. 1832 i Assens.

I testamente oprettet af Maren Krümmelbein g.m. købmand Jens Jørgensen Causlund + 1877 er hendes søskendebørn indsat som arvinger dersom en plejedatter (broderdatter) døde før hende.

Tip-Oldeforældre

16-17

ANDREAS NIELSEN WARBERG (WARBIERG), ?-1775, skræder i Odense død 1775 8. jan., begr. sst. 14. januar. Odense Byfoged skifteprotokol 30 dage efter dødsfaldets anmeldelse, enken Bodil Warberg og børnene, Anna Margrethe 12 år, JØRGEN FREDERIK 10 år, Svend 9 år, laugværge for enken, skræder Jg. Fr. Lundhof og for børnene Nic. Warberg, skræder. Boet bestod af den afdødes tøj - en gl. grøn kjole og vest, et par sorte skindbukser, 4 par gl. uld strømper, 1 gl. hat og 1 par gl. støvler -, samt et fyrbord på krydsfod og to træstole ialt værdi 1 rdl. 1 mk. resten tilhørte hans fader. (Skiftet sluttet 27. dec. 1775). De ringe effekter blev overladt enken.

Han var blevet gift 1760 23. juli i Od. V. Fr. Kirke efter trolovelse 20. april s.å. med BODIL FLORENTSDATTER fra Røgaard, deres forlovere var Jørgen Frederiksen for ham og Bertel Olufsen, skipper for hende.

Hun født ca. 1725, død/begr. 1808 15. dec. 83 år gl. i de fattiges jord. (Od. sct. K).

Andreas Nielsen Warberg havde lært professionen hos sin far, der 27. dec. 1739 lader ham indskrive som svend i Odense skræderlaug.

18-19

MALTHA CHRISTIAN FRIIS, ca. 1720-1797, Lynderupgd., Rinds Herred Viborg amt, (1773) (se TRAP VI, 741, VII, 212, 298, VIII, 1064) Født ca. 1720 i Allesø (ingen kb. før efter 1802) forældre Rasmus Cornelius Friis, degn i Allesø og hustru Mette Sørensdatter.

Gift 1760 16. jan. i Odense Sct. Knuds sg. i madam Kurrelbaums hus med dennes datter Jungfr. ANNA KIRSTINE KUR-

RELBAUM. Af fællesbørn vides en datter ADELHEIDE MARIE FRIIS.

20-21

NIELS NIELSEN SCHMIDT, ?-1773, købmand og skipper i Assens. Fik borgerskab her 1757 1. okt., Niels N.sen Schmidt af Faaborg. Død/begr. 1773 21. maj i Assens. Gift ca. 1757 med VILHELMINE CONRADINE HANSDATTER STORM; f. ca. 1735, hendes forældre Hans Rasmussen Storm og hustru Ellen Hansdatter; "Høbbet", Brahetrolleborg sg. (Iflg. Palle Gravesen: Slægten Storm fra Haastrup.) Hun døde under et besøg hos forp. Mørch på Lundsgaard, hvis hustrus mormoder hun var, og blev begravet på Revninge kgd. 4. sept. 1810, 75 år gl.

Hun var da enke efter 2° ægteskab idet hun 1774 12. jan. efter kgl. allernaadigste tilladelse blev viet i sin sal. Niels Smidts gaard til ungd. Damiel (Berthelsen) Samsøe. Han døde 40 år gl. 1785 8. maj og blev begr. 14. s.m. i kirken i den sdr. gang lige ud for den søndre korsdør, hvor da blev ringet med alle klokker, blev holden ligtale ved graven, blev opført traurig musique, samt givet til kirken tyve(?) alterlys.

Ved sin død kaldes hun af endnu uopklarede grunde for Vilhelmine Conradine BLANKHOLM, e.e. afd. købmand Samsøe i Assens. (se note ved nr. 42).

(Forp. Mørch, Lundsgaard var gift med Karen Wilhelmine Dreyer (f. 1788) datter af købm. Jg. Chr. Dreyer og hustru Agnes Hedvig Smidt, Assens).

I ægteskabet mellem Niels Nielsen Schmidt og Vilhelmine Conradine Hansdatter Storm var følgende 4 børn:

HANS STORM SCHMIDT f. 1758 = ane nr. 10.

Ellen Cathrine Schmidt f. 1759 23. nov., død 1782 21. jan. Agnes Hedvig Schmidt, f. 1761 19. april død 1791 16. febr. barselsseng, g.m. købm. J. Chr. Dreyer, Assens 1787. Vilhelmina Conradina Schmidt f. 1764 6. juli død 1850 29. jan. g.m. Hans Bryde Holst, købm. Assens 1788.

Der synes at være slægtsforbindelse mellem familien her ane nr. 20-21 og ane nr. 26-27 der kalder deres datter Danieline Bertheline, måske også med ane nr. 22.

22-23

LARS PEDERSEN SCHMIDT, ?-1765, forpagter, Brandsø. Gift 1754 11. jan. på "Baagegaard", Tommerup sg. iflg. kgl. tilladelse med jomfru ANNE SOPHIA NELLEMANN.

Han er død ca. 17. maj 1765 da enken iflg. Wedellsborg gods skifteprotokol begærer at måtte hensidde i uskiftet

bo. Samme kilde meddeler, da hun agter at afholde samfrændeskifte, følgende i uddrag:

"1786, 18.10. var jeg underskrevne Byfoged Nellemann i Assens anmodet af min kære faster Anna Sophie Smidt paa Brandsø at overvære et samfrændeskifte som hun agtede at holde med sine børn efter deres fader og hvortil hun efter kgl. allernaadigste bevilling er berettiget.

Til stede hendes børn

1 sønnen Peder, hjemme

2 sønnen Rasmus Nellemann, conditionerende i Jylland

3 sønnen Mogens i tjeneste paa Wedellsborg

4 datteren Cathrine tillige med sin mand skovrider Schal-demose paa Wedellsborg

5 Louise m. hendes mand Mathias Schiöth, præst paa Avernach Ø

6 LOTHE, med hendes forlovede kæreste købmand Storm i Assens (v. underskrift Hans Storm Smidt)

endvidere oplyses at sønnen Peder har fæstet gården matr. nr. 1, den 28. dec. 1763.

Vedr. ANNA SOPHIE NELLEMANN så er hun født ca. 1731 i Kværndrup, datter af fæster under Egeskov gods Rasmus Nellemann og hustru Maren Rasmusdatter, da der ikke er bevaret nogen kirkebøger i Kværndrup sg. for nævnte år kan nøjagtig dato ikke opgives, men ved faderens død i 1753 angives hun at være 22 år og ved sin egen død 1801 5. maj hos sønnen Mogens Nellemann, forp. på Billeskov at være 70 år. Hun blev begravet 12. maj fra Kerte kirke.

Skiftet efter hende (Wedellsborg godsarkiv, LAO) sluttet februar 1802. Boet 4.264 rdl. deles ved kendelse da arvingerne ikke selv kunne blive enige.

Ved folketæll. 1787 bor hun hos datteren Charlotte Lovise, g.m. købmand Hans Storm Schmidt i Assens. (nr. 10-11).

24-25

Ukendte

26-27

VINZENTZ SMIDT, 1760-1796, handskemager, Kindhestegade, Assens.

Født 1760, dbt. 28. maj i Assens, død sst. 1796 14. aug., begr. 17. s.m. 37 år gl., ringet med de halve klokker.

Ved dåben blev han båret af Niels Nielsen Smidts (20-21) hustru Wilhelmine Conradine, Jørgen Laursen Lunds

hustru Anna Cathrine Kellinghuusen gik hos, faddere var: Hans Madsen Hvid fra Faaborg, Hans Henrik Kock og Hans Leyart.

Iflg. Handskemager-lauget i Assens i lære 1776-1784, mester 1787.

Gift 1785 27. juli i Assens med pigen MAREN JØRGENS DATTER f. 1752 dbt. 5. s.e. Påske (7. maj) datter af Jørgen Hansen i Gummerup, Køng sg., død 1840 1. okt., begr. 5. okt. 89 år gl. hun var da gift 2° 1800 14. marts i Assens med ungkarl felberedersvend Mathias Jacobsen, f. ca. 1768 på Langeland, død 8. marts 1845 77 år gl., fattiglem.

I ægteskabet mellem Vinzentz Smidt og Maren Jørgensdatter var 2 børn: DANIELINE BERTHELINE f. 1786, og Joseph Jørgensen f. 1790 29. april, i lære som handskemager 1803, svend 1809 iflg. laugsprotokol hvor han står anført som Math. Jacobsens stedson.

28-29

Ukendte

30-31

Ukendte

Tip-Tip.Oldeforældre

32-33

NIELS ANDERSEN WARBIERG, ca. 1687-1777, skræder i Nørregade, Odense.

Født ca. 1687, død 1777 begr. 24. april 90 år gl. sst. var gift med ANNA MARGRETHE NIELSDATTER, død 1748 begr. 27. maj på sct. Knuds kgd. i Odense i 1. parts jord, Niels Warbergs hustru, skifte Od. Byfoged indeholder bl.a. følgende oplysninger: " skiftedato 6. nov. 1748, Anna Margrethe Nielsdatter, Niels Warberg skrædders hustru i Nørregade, huset i Nørregade bestaar af 5 fag forenden og 7 fag foroven, med kælder under stuehuset, 2 loft højt, 1 halvtag i gaarden med 2 fag og et lidet gaardsrum, huset beliggende imellem Kirstina Berritzes hus paa den ene og Frederik Flummers paa den anden side vurderet til 150 rdl. hele boets værdi 200 rdl., gældens størrelse var 249 rdl. blandt kreditorerne findes Sct. Hans kirke der ejer pant i huset mod obligation 133 rdl. + renter ialt 140 rdl og Johan Fr. Kurrelbaum 20 rdl.

Børnene var ANDREAS NIELSEN WARBERG 28 år, Nicolai 21 år, Svend 12 år, Mette Cathrine 26 år, Anne Marie 24 år."

Ved skifte efter Niels Andersen Warbergs død, anføres at han er i faders sted for sønnen Andreas's 3 børn, at Mette Cathrine er g.m. skræder Jg. Fr. Lundhoff og datteren Anna Marie er g.m. mestersnedker Christen Olsen, begge i Odense.

Huset er i værdi sat til 150 rdl. og pantsat til Anna Wiemann i Odense for 200 rdl.

34-35

Ukendte

36-37

RASMUS CORNELIUS(EN) FRIIS, ?-1747, Degn i Allesø død 1747 26. nov., Odense herreds provstearkiv, skiftedato, den efterlode enke METTE SØRENSDATTER, viet 17. jan. 1718 Krogsbølle. 4 børn: MALTA CHRISTIAN FRIIS, 27 år, tjener hos conferenceråd Adeler på Lykkesholm, Moritz Antonius Friis 21 år, i Købh., Malene Juliane 28 år, på Rygen, tjener hos grev Podebuch og Anna Dorothea 14 år, hjemme, boet vurderet til 47 rdl. overladt enken uden auktion.

Da kirkebogen for Allesø først begynder 1802 kan børnenes fødsel ikke dateres.

Mette Sørensdatter døde 1773, skiftedato 13. febr., hos sønnen Moritz Friis, degn i Allesø, faderens eftermand, Malta Friis bor da på Lynderup gd. i Jylland, datteren Anna Dorthea er g.m. Rasmus Hansen, Bregninge Vejrmølle på Taasinge og datteren Juliane i cond. på Boltingegaard.

38-39

JOHAN FREDERIK KURRELBAUM, ?-1756, købmand i Odense. Død 1756 begr. 30. dec. blev nedsat i åben begravelse udenfor consistorie døren i Sct. Knuds kirke.

Gift 1729 11. april i hjemmet v. kgl. bevill. til Sr. Anders Lauridsen, købm.s datter, ALHED MARIA EILSCHOW. Hun var født ca. 1709, død hos sin dattersøn købm. Joh. Fr. Iversen 24. nov. 1798, "nedsat i Sct. Knuds kirke i Eilschou familiegravelse, gl. 89 aar, og blev tillige givet sorgelys og ringet m. Sct. Knuds klokker".

Joh. Fr. Currelbaum, borgerskab som købmand i Odense, (Magistr. arkiv) 1732 22. okt., fra Westphalen.

Børn: Marie Elsebeth g.m. Hans Iversen, købm. 1757 23. nov.

ANNE KIRSTINE g.m. Malthe Chr. Friis

flere børn

Om denne familie henvises til "SLÆGTEN EILSKOV" Stam-

tavler, ved Peter Eilskov udg. 1869.

40-41

Ukendte

42-43

HANS RASMUSSEN STORM, ca. 1693 - ca. 1765, gårdfæster "Høbbet" Brahetrolleborg sg., født ca. 1693 i Håstrup, søn af Rasmus Hansen Storm, gårdfæster i annekspræstegården og hustru Mette Pedersdatter, død ca. 1765 i Brahetrolleborg sg.

Gift 1722 25. okt. i Håstrup med ELLEN HANSDATTER f. ca. 1697 død 1792, 98 år gl., datter af gmd. Hans Pedersen i Håstrup.

Børn: Mette Marie Hansdatter Storm 1727-1814, g.m. købm. Poul Jacobsen kaldet "Kinafarer" 1717-1775.

Johanne Hansdatter Storm 1733-1801 g.m. Poul Blankholm (Her skal løsningen på gåden, hvorfor ane nr. 21 Vilhelmine Conradine Hansdatter Storm kaldes BLANKHOLM ved sin død, måske findes.) gårdfæster af "Høbbet" efter svigerfaderen.

VILHELMINE CONRADINE HANSDATTER STORM f. ca. 1735 død 1810. Se Palle Gravesen "SLÆGTEN STORM FRA HÅSTRUP" Personalhistorisk Tidsskrift 1966.

44-45

Ukendte

46-47

RASMUS HANSEN NELLEMANN, 1679-1753, fæster under "Egeskov" Kværndrup sogn.

Født/døbt 12. okt. 1679 i Kværndrup, søn af Hans Rasmussen Nelleborg.

Død/begr. 21. april 1753, skifte Egeskov gods skifteprotokol 18. april, 14. juli 1753, enken MAREN RASMUSDATTER

Børn: Mogens Nellemann, forp. af Bågegård, senere ejer af Lerbæk, Hover sg., Niels Nellemann, Peder Nellemann, Sara f. ca. 1723, Kirsten g.m. Anders Nielsen, Høje, Karen g.m. Jeppe Friderichsen, Bogense, ANNE SOPHIE g.m. Lars Pedersen Schmidt, Brandsø, Lovise f. ca. 1737 og Conrad.

(Om slægten Nellemann henvises til Personalhistorisk Tidsskrift 1980, s. 153-159 og "Efterslægt af forvalter ved Egeskov, landvæsenskommissær Niels Rasmussen Nellemann ved Leo Wad).

48-49

Ukendte

50-51

Ukendte

52-53

JOSEPH CHRISTOPHERSEN SMIDT, ca. 1730-1796, matros, skibskar i Korsgade, Assens.

Født ca. 1730 død 1. dec. 1796 i Assens 66 år gl. begr. sst. 5. dec. vesten for kirken, de halve klokker.

Var gift med MAREN VINZENTZDATTER f. ca. 1727 død 13. sept. 1805 78 år gl., begr. 18. sept. samme sted som sin mand, også her ringet med de halve klokker, kaldes ved sin død "Maren Senses", enke efter Joseph Schmidt.

Der er ikke fundet skifte efter dem i Assens Byfoged arkiv.

Af børn kun fundet VINZENTZ SCHMIDT f. 1760.

Folketælling 1787: Assens, Korsgade 11, Josep Smidt, matros 57 år, Maren Vincencdatter, hans kone 58 år.

Folketælling 1801: Assens, Korsgade 14, Maren Winsensdatter 72 år, enke efter 1°, logerende hos Peder Larsen, daglejer og hustru Babara Rasmusdatter.

Tip-Tip-Oldeforældre

84-85

RASMUS HANSEN STORM, 1657-1726, fæster af annekspræstegården i Håstrup.

Født ca. 15. juni 1657 død/begr. 26. maj 1726 som var den 5. S.e. Paaske i sin alders 69 aar mindre 3 uger, var gift med METTE PEDERSDATTER f. ca. 1657 død/begr. 12. dec. 1733 76 år gl. kaldes da "Mette Storm".

2 sønner: HANS RASMUSSEN STORM f. ca. 1693 og Jørgen Rasmussen Storm f/dbt 21. april 1698 død/begr. 17. dec. 1783 Jørgen Storm, 85 år, tidl. fæster af anneksgården.

EN LILLE FORKLARING OM FORSKJELLIGE FORHOLD PÅ HINDSHOLM FØR OG NU.

Af Lars Pedersen.

Følgende erindringer om livet på Hindsholm i forrige århundrede er skrevet af Lars Pedersen, der blev født i Martofte 1835 og døde sammesteds 1915.

Hans forældre Ane Jensdatter og Peder Larsen "udvandrede" til Jylland i 1842 og fik en gård i Hornå ved Grenå, men Lars blev hos sine bedsteforældre, der havde en gård i Martofte, nu Fynshovedvej 535.

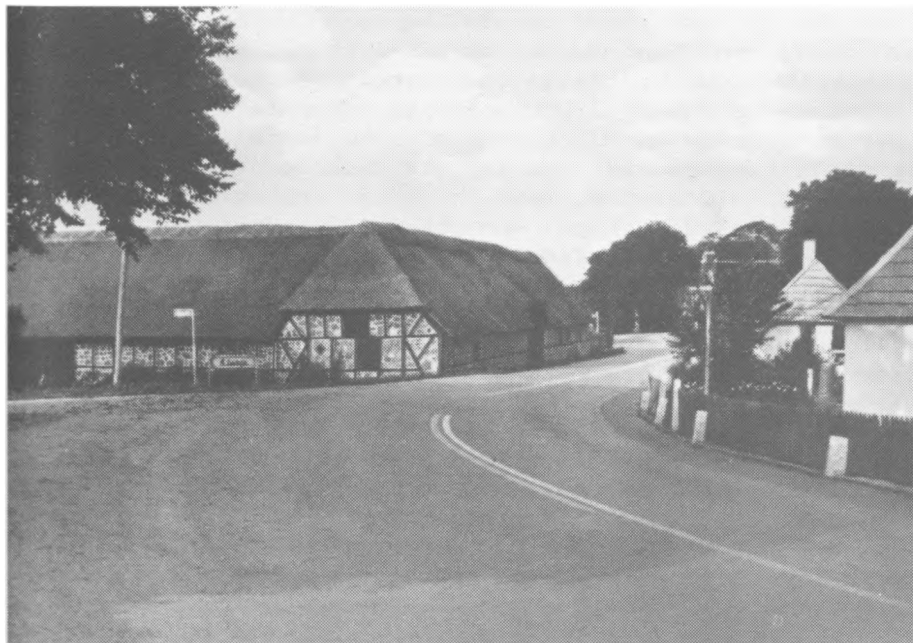

Lars Pedersens forældre Ane Jensdatter og Peder Larsen.

Lars Pedersen fik kun 7 års skolegang hos mange forskellige lærere, flere ret udelige. Han var i 20-års alderen et år hos forældrene i Hornå, men vendte tilbage.

Han var længe indkaldt til militæret i forbindelse med krigen 1864, men kom aldrig til fronten. Han blev gift med Johanne Marie og fik hendes fødegård i fæste, det er "Sten-

gården" i Martofte, Fynshovedvej 541.

"Stengården" i Martofte.

Gården lod parret genopbygge i kampesten i 1871. Skønt den tilliggende jord lå 1 km væk fra landsbyen, valgte parret alligevel at forblive bosat der. Gården blev købt fri til selveje fra baroniet Scheelenborg i 1916, da sønnen Peder Larsen Pedersen overtog gården efter faderens død. Senere gik den igen i arv til en sønnesøn, Lars Pedersen, der ejer den endnu.

Lars Pedersen var meget kendt og afholdt på egnen, hjælpsom og uhyre stærk. De sidste år han levede nedskrev han mange oplevelser og ting fra sit lange liv, nogle af dem følger her.

Lars Ringkær Pedersen.

Agerbruget var i forige Aarhundredes Begyndelse meget daarligt, hidtil havde man jo næsten dreven Jorden i Fællesskab, ialtfald havde Folk en Ager et Sted, en et andet Sted, hver Mand havde Mark paa over 20 Steder, disse mange smalle Agre voldte mange Ulemper, dengang var det altid

Drengene der passede Kreaturet og der skulde passes meget nøje paa om de ikke kom til at tøjre ind paa Naboens, det skete let og tit, men saa havde man i hver By en "Stevne" hvor hver Mand havde sin Sten at sidde paa, der mødte saa Mændene og Drengene i Byen hver Søndag Formiddag for at afgøre Ugens Stridigheder og efter de Gamles Udsagn, gik det tit varmt til. Jordene blev først Uskiftede 1805, og nu laa det jo nær at antage at der skulle ske god Fremgang med Avlsvæsenet, men Midlerne var smaa og Avlsredskaberne meget daarlige, saa der avledes kun lidt, der var stort Besvær med at fodre Kreaturet om Vinteren, skjøndt de dengang kun havde en meget lille Besætning, som Regel en Ko for hver Td. Hartkorn. Hestene gik gjerne ude til Jul og hvis Frost og Sne ikke lagte Hindringer iverden endnu længer, det har sket i de Tider, at de hen i Vinteren naar Halmen var sluppet op, har maattet brække Taget af Husene for at faa lidt at fylde i Kreaturet. Med den lille Besætning blev der kun lidt Gjødning, saa naar Jorden ikke fik nogen Tilsætning og ingen ordentlig Behandling groede der kun lidt.

Redskaberne hvormed Jorden behandlede, bestod blot i en Plov, hvor selv Muldfjellen var af Træ, men maaske beslaaet med lidt Baandjern, der var Hjul under Ploven og disse brugtes til om ved 1830 og der var som Regel 4 Hestefor en Plov, det skete imellem at Plovmanden blev gnaven og lod som han kyllede Plovstagen efter Hestene, men ramte Plovkjørereren, de havde nemlig dengang en Stage der var til at skyde Græsroden bort fra Langjernet.

Foruden Ploven havde de blot en Firbullet Harve, med denne kjørtes der uafbrudt, uden at det næsten kunde kendes. Jeg ved fra paalidelig Kilde, at der i den østre Gaard i Martofte, hvor Jorden er noget sandet og slem med Sene-græs, har været kjørt med Harven 18 Overgange, uden det næsten kunde kjendes, Afgrøden efter en saadan Behandling blev jo ogsaa derefter, naar der skulde høstes, var der en Pige til at binde op efter 2 Høstkarle og de Gamle fortæller, at der var dem der var saa skrappe, at de tog deres Bindehose med. Først omkring ved 1830 blev der begyndt at brakke Jorden i Martofte, der var ved denne Tid en Forpagter paa Brockdorff som hed Bekker som foresnakkede nogle af Bønderne til at prøve Brakken, som saa Efterhaanden vandt Indgang, da Folk saa dens Virkning. Som Bevis paa de daarlige Tider kan anføres at der var en Gaard i Martofte, som Ingen vilde have og da Herremanden ikke maatte lade Gaarden staa Fæsteledig, gav han en Mand 600 Rbd for at overtage Gaarden, samme Gaard, har i vor Tid

indbragt Herremanden 14000 Kroner i Fæste, saa Tiderne har forandret sig. Omsider skete der dog nogen Fremgang, Plovene blev bedre, der kom støbte Muldfjelle paa og omkring ved 1850 er jeg nærved at paastaa at Plovene var ligesaa gode som nu, jeg kan huske jeg som 15 Årsdreng pløjede med en Plov der kunde gaa flere Favne, uden at Nogen holdt ved den. Dengang havde vi ogsaa faaet Svenskharven, som nok kunde kradse i Jorden og nu kom den ene Forbedring efter den anden. Hvad der nu gjorde mest Skade paa Jorden var Vandet; paa de lavere Jorder blev der gravet Render imellem Agrene, som dengang var 6-8 Favne brede, disse Render kunde nok tage Overvandet, men Grunden var sur, men vi kjendte dengang ikke til Dræning.

1852 afløstes Hoveriet og da var Trearskrigen endt, saa nu blev der Mandskab til det store Arbejde her nu stod for, det kneb ellers i Krigsaarene, det var mest Pigerne og store Drengene der maatte udføre Arbejdet, baade hjemme og til hove, Pigerne var dengang med at kjøre Gjødning til hove; Bakken øst for Schelenborg kaldes Treledsbakken, dengang var den meget stejl og vi havde kun Halskoppel, saa var Hestene ikke lette at holde, der tjente en Pige hos Jens Rasmussen i Martofte, som kjørte Gjødning, hun tog i begge Vognkæppe naar hun skulde nedad Bakken og gav los paa Tømmen, saa sae hun: Lad rulle Marie, derfra har vi Mundheldet.

Nu kom der nogle strænge Aar for de unge Karle, det gik nu løs med Dræning og Mærgling, det er næsten utrolig med alt det arbejde der kunde udføres, her var dengang ingen Tærskemaskiner, det hele skulde ordnes med Plejl og vi avlede dengang ca. 300 Tdr. Korn i en Gaard, alle Grøfter og Gjørder blev gjort istand hvert Foraar, vi skar gjerne Tørv i 14 Dage, men det ene skulde gjøres og det andet ikke forsømmes, vi begyndte tidlig om Morgenen og kjendte ingen Kl: 7 om Aftenen, men det var straks efter Hoveriets Afløsning, Folk var vandt til at presse alle vilde være de "Villeste", ja det gik strænge til imellem 1850 og 60, det vil Enhver indrømme som var med i den Tid, de fleste er borte, dem der er tilbage er ligesaa stive som gamle Mærgeheste.

Nu kom der gode Aaringer, nu begyndte Folk at tænke paa lidt finere Kjøretoej, den første Fjedervogn her kom til Byen kom 1855 og saa begyndte Folk lidt efter lidt at ave efter og omkring ved 1870 havde hver Mand sin Fjedervogn nu har de snart hver 2 Fjedervogne. Det saa jo ud som om Velstanden steg, men Fordringerne til Livet steg ogsaa, alt skulde være mere fint. Arbejderne havde haft nok af Ar-

bejde men Fortjenesten var kun lille, her er gamle Mænd som fortæller, at i 1840 fik de 10 Rbd i Løn og saa maatte de endda være flinke henimod Skiftetid for at de kunde blive forlangt til at blive i næste Halvaar, en Mand der fik 10 Rbd blev budt 11 Rbd og saa flyttede han; foruden Pengene havde de lidt in Natura, de fik saaet lidt Hørfro fik et Faar født, men dengang kostede et Lam højst 5 Rbd og tidt døde de, for Faarene fik ikke andet en Ærtehalm og var tidt elendige om Foraaret, Karlene fik ogsaa lidt Lærred og Vadmel og hjalp de med at karte om Vinteraftenen kunde de maaske tjene Hvergarn til en Vest. Daglejerne fik 1 Mark om Vinteren og 24 Skilling om Sommeren, men Konen og Børnene maatte ogsaa gaa og bede baade om Mælk og Uld, det hed ogsaa dengang, at de tjente lidt, tiggede lidt og stjal lidt, om det passer ved jeg ikke.

Johanne Marie og Lars
Pedersen.
Bryllupsbillede. 1863.

Efterhaanden blev Klædedragten forandret, det laa i Tiden ligesom nu, immer Forandring, jeg kan huske 3 gamle Mænd der gik i Knæbukser med Spænder ved Knæerne og de havde Frakker med Metalknapper, jeg husker ogsaa gamle Mænd med hvidt Arbejdstøj, de hvide Trøjer brugte unge Karle

op i 50 serne, senere blev de lyseblaa, nu er den Slags nok helt falden væk. Gamle Mænd med lyseblaa Kofter husker jeg ogsaa, men nu er det nok forbi med alt det hjemmegjorte Tøj, nu er Rokkene snart en Saga blot, nu skal det hele snart hentes i Kramboden, det kan snart ikke betale sig for Pigerne, at binde deres Strømper selv og det er ogsaa meget nemmere med det Linned, Syerskerne skal jo ogsaa leve, Karlene har ikke heller Tid at lave River, det er mere sundt at komme ud at spille Fodbolt og saa faa en Cykletur.

Lidt om Hoverlet som af Beboerne udførtes paa Schelenborg og Brockdorff.

Jeg vil begynde med Foraaret. Saasnart Vinteren var omme og Jorden var til at komme paa, saa begyndte følgende Arbejder. Vi fik Tilsigelse om, at møde i de saakaldte Øksen haver ved Brockdorff for at læsse Enge, dette bestod i at fjerne alt hvad der fandtes, selv Køernes Affald maatte vendes og føres bort, det hele blev samlet og saa gjerne opbrændt, vi var Mange om Arbejdet og det gik med Liv og Lyst, under Anførsel af en gammel Husmand. Saa maatte vi til Schelenborg og grave den Jord i Urtehaven hvor der skulde lægges Kartofler og sættes Kaal, endvidere maatte vi grave Humlepletten og sætte Stænger ved Humlen. Saa maatte vi i Bogensøskoven for at hugge Gærsel til de mange Risgaarde som der i den Tid var at holde ved lige, vi havde lange Stykker til hver Gaard og paa flere Steder; der var dengang store Jordvolde imellem hver af Markerne, som skulde holdes vedlige, hvert Foraar afholdtes der et Syn, hvor der mødte en Karl fra hver Gaard, for Herremanden mødte Forvalter og Ladefoged, hvad der blev kaseret skulde saa gøres istand til en bestemt Dag, der blev klistret paa disse Volde hvert Aar, saa de tilsidst var saa brede, at der kunne køres med Heste og Vogn ovenpaa. Ude paa Brockdorff gik en Del af Hegnene til Stranden, hvor vi saa maatte slaa Stænge langt ud i Vandet for at Kreaturet som dengang gik løst, ikke skulde gaa udenom. En del af Hegnene ved Brockdorff var opført af Tang, hvorfor vi hvert Aar maatte køre flere Læs Tang til at reparere med, der maatte hvert Aar sættes en ny Kant paa, undertiden havde Køerne væltet flere Favne og andre små huller, hvor de kunde passere. Naar Jorden saa var bekvem, begyndte Saatiden og dengang blev alt pløjet om Foraaret; alle Markerne var saa delt imellem samtlige Hov-

pligtige, de var inddelt i 6 Roder med 9 Gaarde i hver Rode, som hver havde en Rodesmand, hvilket var skiftevis imellem Mændene, hver Gaard havde sit bestemte No og den Orden maatte nøje følges. Naar vi saaede om Foraaret maatte vi til Herregården om Morgenen at hente Saakorn til at besaa Lodden med det gik rask baade med Pløjning og Saaning og mangen Ungersvend fik her Lejlighed til at øve sig i at saa. Naar det var overstaaet med Saaningen maatte vi omkring og jævne alle Muldskud paa Grønjorden, og ned paa Gaarden og save Brænde, rydde Husene, tjene Tækkemand og rygne Huse. Imidlertid var Tiden inde at Gjødningen skulde kjøres ud; der gik saa 6 Rodemænd ned for at dele den store Mødding i 6 Dele, saa loddede de om Bytterne, dem der fik Bytte i Udkanten kjørt først, vi stillede saa med 2 Spand Heste fra Hver Gaard og med 2 Kudske, 1 Mand til at læsse og en Pige til at strø Gjødningen og der var fuld Fart paa hele Tiden, de vilde Alle helst være først i det Sæt de kjørt og naar der skulde læsses af, skete det undertiden naar Fjelen var trukket op, at Krogen blev hugget saa langt ind, at næsten hele Lasset faldt paa et Sted, Aaaae sae vi saa for at Ladefogeden kunde forstaa, at det var ikke Meningen, men skete af Vanvare. To Dage slog sjælden til, som Regel gik der 3 Dage og naar vi saa var færdig ved Schelenborg, gik Turen til Brockdorff og det var en strænge Tid for Hestene da der hele Tiden kørtes omkap. Saa kom Tiden da vi skulde tilhove for at skjære Tørv, den maatte vi kople, stable og køre den i Hus. Imidlertid var Græsmarkerne tjenlige til at slaa og bagefter maatte saa Engene høre for. Det var almindelig Skik, at naar der skulde slaas saa begyndtes der førend det var Dag, Græsset og særlig Engene var bedst at tage i Duggen, af den Grund maatte der skiftevis 2 Mand af hver Rode blive oppe for at løbe rundt og purre Mandskabet ud Kl: 1. Naar Rodemanden havde Mandskabet samlet og anviste, hvor der skulde begyndes, saa gik han til den anden Ende og skrabede noget sammen og tænde Blus, men det gjorde flere af Rodemændene og det har da truffen at Forkarlen har gaaet efter det forkerte Blus, det var ærgeligt, men dem der fik deres Græs slaet fra en anden Rode morede sig kostelig. Naar man blev færdig med Byttet spistes der Frokost, naar det var overstaaet gik Forkarlen hen og lagde sit Slaatøj paa Jorden No 2 lagde sin Krykke paa den førstes Knag og saa fremdeles i Rækkefølge, først de 9 Karle, dernæst de 9 Andensvende, var vi med 3 Mand, da var den 3die Pløjemanden, men de maatte ogsaa holde Trop.

Naar nu den lange Række Slaaredskaber var lagt tilrette blev der udnævnt 5 af Karlene som skulde lægge et Læg, det var nogle Betingelser som Alle skulde overholde, der maatte Ingen arbejde for Husbonden naar de kom hjem og havde forrettet en Hovdag, Ingen maatte sige til Nogen, at det var Løgn i hans Hals, Ingen maatte hugge i til sin Formand, naar de slog Græs og der skulde loddes om i hvad Rækkefølge der skulde kjøres naar de kjørte hjem og der maatte ikke kjøres udenom eller kjøres saanær paa Formanden at Vognstangen stødte mod Bagsmækket, ja der var mange Ting som skulde overholdes ellers ifaldt der Bøder, som i Reglen bestod i visse Kvantum Brændvin, vægrede Nogen sig ved at betale sin Mulkt, saa havde de Ret til at tage hans Slaatøj og sælge. For Pigernes Vedkommende var der i Slaatiden ingen Regel. Naar nu Græsset var vejret saa mødte vi med 3-4 Mand for at sætte det i Stak, naar vi kom derud, blev alle Mand stillet paa Rad og skulde vende Høet, saa spistes der mellemmad, saa blev det delt i 9 Dele og der blev saa loddet om Bytterne og saa blev der ordentlig sat Pres paa, for Alle vilde være først færdig og Efterhånden som de blev færdige lød der nogle kraftige hurraer. Naar Græsmarkerne og Engene var slaaet og stakkede og kjørt sammen saa kom bagefter de mange Huler, som dengang var omkring i Markerne og som først forsvandt dengang Jordene blev dræned, disse Huler skulde være ordnede til Kornet blev høstet, før kunde der nemlig ikke kjøres Hø da disse Huller var midt inde i Kornet. Hver gang vi var tilhove at slaa var Piger og Drengene med at "holme" (strø Græs), der blev i Slaatiden afholdt 2 Gilder, det Lille og det store Slaagilde, det sidste blev altid afholdt den Dag den sidste Græsmark blev slaaet, saa blev Forkarlen hjemme for at pynte Loen hos Oldemanden, der dansedes altid i Loen om Sommeren, der var dengang kun en eneste Gaard i Martofte, hvor der var Fjellegulv i Storstuen, men det gik ligesaagodt paa Lergulvet, Folk var ikke vandt til andet, og ved alt det Samarbejde der var ved Hovedriet, blev Folk saa godt kjendt sammen, at der ikke var Spor af Undseelse, der blev altid danset i bare Skjorte og Særkeærmer, Pigerne havde nemlig dengang allesammen en "Bol" uden Ærmer og havde derfor lange Ærmer i Særken, det gik lystigt til ved saadanne Gilder, der blev sungen en Del, det var enten Kjæreste eller Drikkeviser. Naar vi stakkede Hø eller kjørte det i Hus, var vi som Regel færdig til Middag, men Ingen maatte forlade Pladsen, førend Kl: 6 Eftermiddag, saa der blev dreven mange Løjer

i denne lange Fritid; ved Brockdorff var Havet jo nærved, der blev saa svømmet, baade af Folk og Heste, Karlene brydes, sprang Buk og havde mange Slags Kraftprøver, Pigerne havde deres Sytøj med og arbejdede trolig. Undertiden naar vi var i Øksenhaverne enedes hele Flokken om at tage en Tur til Nordskov og Folk derude var dengang, ligesom nu, meget gæstfrie Folk.

Høsttiden kom saa efter Høhøsten, saasnart Kornet var modent, kom Ordren til at høste, der mødte vi gjerne med 4 Jern og en Sammensætter, vi stillede hver ved sin Lod og saasnart Signalet var givet, kan det nok hände sig der var Pres paa, alle Karlene kappedes om at naa Enden paa Skaaren først og Pigerne var lige saa rappe de skulde nok tage det lige af Krogene, alle Mand gjorde hvad de kunde og næsten mere. Vi kunde som Regel høste, sætte sammen og rive Jorden til lidt over Middag, om Eftermiddagen blev der saa høstet hjemme, saadan gjentog det sig Efterhaanden som Rug, Hvede, Byg og Havre blev modent. Naar Kornet var tjenligt til at kjøre ind, fik vi Ordre at mødte, vi kjørte saa hen i Marken om Aftenen, Kornet skulde nemlig bindes med nok et Baand om hvert Neg, dette besørgede vi om Aftenen og lavede os et Leje i Kornet, hvor vi saa sov alle Mand indtil det blev Dag.

Kornet maatte ikke kjøres sammen, førend Duggen var gaaet bort og Ingen vovede at begynde før Ladefogden gav Signal, han red gjerne op paa en Bakke; Alle spændte Hestene for, og alles Øjne vogtede paa Fogden. Saasnart han lettede Hatten var der ordenlig Pres paa, 2 Mand til at læsse 2 til at række 1 til at kjøre frem. En råbte kjør en anden prue og det blev ved at gjentage sig, Alle snappedes om at blive først op med Læs, til det første Læs bandt vi 2 og 2 Neg sammen for at faa læsset i en Fart. Naar en Mand fik Læstræet op og Forrebet om saa blev Bagrebet hængt over og en stærk Mand hængte saa bag i og saa i strakt Galop til de naaede Ledhullet, saa gjordes der holdt mens Rebbene blev bunden, de kom saa i Rækkefølge Allesammen i en Fart, som om det gjaldt Livet, Alle vilde være først med at faa Kornet kjørt sammen.

Begrundet paa det meget Hovarbejde, maatte Tiden tages svært iaagt hjemme, vi stod op omkring ved Kl: 2 om Natten, smurte Vognene og fik en lille Frokost og kjørte saa flere Læs til Davretid, blev siden ved alt hvad Remmer og Tøj kunde holde til Stjernerne skinnede, dengang var der ingen Kl: 7. Naar Kornet var kjørt sammen var der gjerne noget Tækkearbejde, hvor vi skulde være Haandelangere, bagefter rygnede vi saa Husene. Saa kom Efteraars-

pløjningen alle Markerne skulde pløjes og om Efteraaret skulde Urtehaven graves og Humlen skulde plukkes der var noget hele Tiden. Der var de saakaldte Langægte paa 4 Mil, til Odense, Nyborg og til Refsvindinge, sommetider hente en Gasse af en ny Race eller kjøre en lybsk Hund til Refsvindinge, hvor der saa mødte en Vogn fra Taasinge for at hente Hunden derover, der skete helt Misbrug med disse Ture. Saa kom Tærskningen, alt dette Korn maatte tærskes med Plejl, der kjendtes ingen Tærskemaskiner dengang, af Gaardene i Martofte skulde der kjøres 84 Tærskedage, vi maatte saa have Davren ved Lys og møde paa Gaarden lige i Dagningen, kom vi ikke til bestemt Tid, blev vi jaget hjem og kunde saa komme næste Dag igjen. Vi skulde tærske 6 Ulæg, de 5 tærskede vi til Middag, det 6te Ulæg vilde "Tærskeren" ikke udlevere os før henimod Aften, Dagen skulde jo gaa dernede. Bagefter skulde vi saa ned at rense Kornet og bære det paa Loftet som ikke skulde kjøres til Kjerteminde, der var ingen Viftemaskine før lige de sidste 4-5 Aar, Pigerne havde saa den Bestilling, at møde med deres Sold i en Sæk og saa skumme alt dette Korn i et Sold. Den Mand der var ansat som Tærsker var lidt strænge, saasomt vi var færdig med et Ulæg, skulde det rystes og sættes i Rækker og vi maatte ikke binde det sammen i Knipper, førend Tærskeren havde gaaet hele Rækken igjennem og eftersat om det var tærsket rent, hvad han kaserte maatte tærskes om, naar Halmen blev bunden, blev den sat i en dobbelt Bue og baaren over i Koladen, eller for det meste række det ind af Kvisthullet over det saakaldte Rasphus. Naar Kornet skulde kjøres til Kjerteminde, mødte alle Hovbønderne, men de skulde kuns kjøre med 4 Tdr, formodentlig en Bestemmelse fra den Tid der var saa daarlige Vej, ti førend Landevejen kom ud paa Hindsholm var Vejene frygteligere end de unge kan tænke sig, saalænge der var Korn mødte atter Bønderne efter 4 Tdr. Ved denne Kornkjørsel havde Tærskeren ogsaa Komandoen, og han skjælte ud paa dem der ikke var stærke nok til at løfte paa Sækkene, men paa Grund af sin Stræng- hed, maatte han døje mange drøje Piller, der var gjerne Nogle der havde et Stykke Kridt i Lommen og naar han forlod Laden et Øjeblik, var han temmelig sikker paa, at finde sit Navn et eller andet Sted med en pæn Tilføjel- se, f.eks. Menneskeplager, Bøddel og sommetider noget der var meget værre. Vi lavede ham ogsaa Spillopper imel- lem, det var engang der kjørtes Korn ved Schelenborg, i den gamle Lade var der et Rum i Bagsiden, som kaldtes "Luen" det var lidt langt at føre Kornet derud, da det

foreste Rum var fyldt op til Bjælkerne, skulde vi til at fylde det store Rum bagved men der var Raad for, der blev lagt nogle Neg som gik lidt ind over Hullet og fremdeles lidt længer næste Lag, tilsidst naaede vi Taget og det var helt overbygget og Glæden var almindelig, men o vée, Tærskeren kom op og vilde se om vi satte det godt, da han kom over bagved sank det hele med ham ned i det tomme Hul, det kneb for ham at komme op igjen og det kan nok hände sig han var gal, han skjælte dygtig ud, slaa gjorde han ikke, han turde vel ikke for vore Værgers Skyld for vi var altid kun Drengene til at tage Korn, men han stak lige straks op og hentede den gamle Kammerherre Juul og han var rasende gal, han kunde skjælde ud saa det forsløg noget og kunne han have kommen derop, saa havde vi ordentlig faaet Klø, men han var for gammel, men med sin Banden og sine høje Brøl, kunde han ordentlig sætte os skræk i Livet. Det var ikke altid at Folk slap fri for korporlig Straf, dem der forsaa sig en Smule eller svarte igjen naar de fik Skjæld blev indskreven i den sorte Bog, det har ogsaa truffen sig, naar Kammerherren var rigtig gal, at han bandte Dælenædesig paa, at de skulde aldrig faa noget paa hans Gods. Det var grueligt med det Hoveri der skulde præsteres, Folk lystrede alle Ordre, havde ikke mange Rettigheder. Det var strænge Tider for Bønderne, deres eget Arbejde blev forsømt og der var stort Slid paa Heste og Vogn og der holdes mange Folk. Vi kjørte altid tilhove om Sommeren og der var gode Græsgange for Hestene. Om Vinteren gik vi, og Karlen bar saa Madtøjet der bestod af en pæn ren hvid Madpose som indeholdt et halvt Brød en drejet Bodik med Smør, et Stykke Ost og en Æske med Æggekage og Posen hængte foran sammenkoblet med en Lejl som hængte på Ryggen, saa vi levede højt, naar vi var tilhove. Det gik altid gemytlig i Hovlauet og det gjorde raske Folk og dygtige Folk, som altid satte en Ære i at lave Arbejdet pænt og lave det i en Fart, der var en Kappelyst, som holdt sig længe efter Hoveriets Afløsning, de unge Folk var glade ved Hovedriet, vilde nødig være hjemme, naar der skulde Nogen tilhove, for dem regnedes det ikke for en Byrde, derimod var det en gruelig Plage for Husbonden, saadan stille med Folk, Heste og Redskaber og Utak til Løn, ja det var en Byrde, som dem der ikke har kjendt den, knap kan fatte. I 1852 kom Loven om Hoveriets Afløsning, som vi frit kan sige er den bedste som den danske Rigsdag endnu har lavet. Afløsningssummen for det store Hoveriarbejde blev for hver Gaard af Kommissionen og

Voldgiftmændene (hvoriblandt fandtes den bekjendte ærværdige Bondemand Tyge Hansen, Ferritslev) ansat til den meget billige Pris 41 Rbd 4 Mark 8 Skilling, saa det kan siges: Enden var god.

(I næste årsskrift bringes endnu et uddrag af Lars Pedersens erindringer om bl.a. skolevæsenet).

EN GAMMEL OPSKRIFTSBOG MED GODE RÅD

Af Hans Helbo.

Det er utroligt, hvad der kan komme frem for dagens lys, når man giver sig til at rydde op i tidligere generationers efterladenskaber. Gamle breve, der fortæller historie, billeder, som måske vanskeligt lader sig identificere, og kostbare frimærker.

Mogens Helmer-Hansen fandt således engang en 100 år gammel håndskrevet bog med gode råd. Den er skrevet med sirlig håndskrift fra første til sidste side og opstillet i fineste form med alfabetisk indholdsfortegnelse. I alt indeholder bogen 450 opskrifter - og så er der endda et tillæg med ca. 50.

<p>138 <u>Misfordæire</u></p>	<p>Mis, som ved at grave Kiel i gjenneom Fopette og Pans forskræppe sig bagang til Vaulow eller Pærd kærne let fordæire. + Har tilkæjen en Kort. eller Fæpæp efter Aabningens Skæle, dyppe dem tilkæjens Del i Pærdkær og sætte dem ind i Kællit. - Pærdkær og reder Stoffet fordæiren Misene i Løbel af en Dags tid inden at det frembringes nogen ubehagelig Ligt i Vaulowen.</p>
<p>139 <u>Kieblomster</u> <u>Røring om Kællit</u></p>	<p>Har man endelig erinde, om Vinteren at gøre Kieblomsterne en lille daglig Kællit, man man med en stor Vifte bringe Pærdkær og en let Kællit til alle Bladene.</p>
<p>140 <u>Rottepiller</u></p>	<p>som ikke indholde farlige Stoffer for Kemnecker, lave af 2 Dele fint, ubrændt Gibo, 1 Dele fint ured Korander og 1 Del Kællit. Kællit sættes paa et Fad, hvor Rottene krum og i Kællitens den af i Fad med Naad.</p>
<p>141 <u>Orme i Ualepoller</u></p>	<p>Ualepoller af friske Valnødderblade, som af Kællit, og dermed man der, fordi Kællit er en Kællit og Kællit er en Kællit.</p>

Råd nr. 138-141 fra opskriftsbogen.

Opskrifterne er samlet i årene 1885-1887 af én der kalder sig Johanmagnus, men hvem han er, ved man ikke. Muligvis stammer bogen fra Slagelse gamle kloster, hvor Helmer-Hansens morfar var forstander.

Og man kan nemt forestille sig, at en af klostrets beboere har fået sin tid til at gå med at samle og skrive ned, hvad der fandtes af den slags. Kilderne til de gode råd kender vi heller ikke præcis, men det må formodes, at de er afskrifter fra forskellige tidsskrifter og ugeblade som "Illustreret Familiejournal", "Vort Hjem" o.l., idet enkelte opskrifter angiver disse blade som kilde.

Det er interessant læsning, og mange af de gamle husråd er absolut brugbare i dag oplyser Edv. Jørgensen, Kerteminde Materialhandel, som har læst bogen med stor fornøjelse.

Der tales naturligvis om potter, lispund, pund, lod og kvint, som let lader sig oversætte til nutidige mål:

1 lispund	= 8 kg
1 pund	= ca. 500 g
1 lod	= 15,6 g
1 kvint	= 5 g
1 pot	= ca. 1 liter
1 pægl	= ca. 1/4 liter

Der findes andre sådanne håndskrevne bøger med gode råd. På museet har vi et par stykker, men ingen så fine og smukt skrevet som denne.

I dag er der sikkert også en del, der finder fornøjelse i at samle den slags. Når min mor fandt et og andet godt råd i avisen eller et tidsskrift, skrev hun det altid ned, ligesom hun nedfældede sine egne erfaringer og således efterlod sig en ret stor samling, men den er naturligvis af nyere dato.

Her er et par eksempler fra bogens opskrifter:

At forvandle rødt hår til blondt: "Som det bedste middel til at give rødt hår en farve, der mere spiller i det blonde, anbefaler en fransk kemiker at rede det hver dag med en i vinånd dyppet kam".

Middel mod hovedpine: "Et middel, der aldrig slår fejl, består i, at man lægger rå revne kartofler i et lommeterklæde og lægger det på panden. I løbet af en halv times tid vil selv meget stærke smerter være ophørt".

Myggestik: "afværges bedst ved cigarrøg og en frisk pilekvist i værelset. Stikkets helbredelse sker hurtigt ved indgnidning med skråtobak".

Fårekylinger udryddes: "Fårekylinger opholder sig i almindelighed på steder, hvor antændelse af et tyndt lag spiritus ikke kan volde skade. De ødelægges fuldstændig, når man hver aften, når det er mørkt, stænker spiritus på stederne, hvor de opholder sig, og antænder den. Fårekylingerne lokkes ved lyset ud af deres kroge og opbrændes. Udholdenhed og forsigtighed kræves".

Mod hårets affald: "For at befordre hårets vækst er indgnidning af hårbunden med rom hver aften et meget virksomt middel".

Somme tider blandes pris, vægt og rummål sammen i opskrifterne.

Hovedpine: "1 drakme lavendelolie, 1 unse kamfer, 3 unser flydende amoniak opløses i 1/2 pot vinånd".

Vorter: "Man tager frisk usaltet flæsk, skærer det i brede strimler og lægger disse på vorterne om aftenen, når man skal i seng. Man kan binde gamle handsker eller strømper på hænderne, for at flæsken ikke skal falde af. 14 dage, i det seneste, efter at man har begyndt at bruge kuren, ere vorterne borte".

Opskrift på ambrosia: "Ambrosia er en yderst velmagende drik. I 1 pot mælk hældes en teskefuld pulveriseret vanille, 2 likørglas sherry cordial, 1/2 finskåret annanas og sukker efter behag. Blandingen henstår 3 timer, inden den drikkes".

Fra indholdsfortegnelsen kan jeg nævne, at den bl.a. indeholder 63 opskrifter for aftagning af pletter, 24 likøropskrifter, 12 eau de cologne-opskrifter og 10-15 bitteropskrifter, men ellers alt fra podevoks til middel mod fodsved og fra pasning af guldfisk til udryddelse af snegle.

Der er visse opskrifter man skal omgås med varsomhed. En opskrift starter med 10 potter spiritus og andre med 15-20 æg.

Hvis nogen skulle ligge inde med sådanne gamle optegnelser, er museet interesseret i at eje dem, eller i hvert fald låne dem til gennemsyn.

ERINDRINGER FRA KERTEMINDEFJORDEN.

Af K. Nielsen

Foruden de officielle stednavne langs Kertemindefjordens bredder, Højnæs, Kamsbjerg o.s.v. findes der mange uofficielle, opståede på grund af begivenheder skete på stedet, særprægede naturforhold etc. Disse navne blev brugt og bruges af den lokale befolkning ved fjorden og af fiskerne, dels som sømærker dels for at beskrive det sted, man taler om.

Mange af navnene er så gamle, at kun ældre mennesker endnu kender dem og deres betydning. Nogle endda så gamle, at ingen mere kender betydningen.

Det er ikke kun til lands, man har brugt "hjemmelåvede" navne, også grundene og renderne har man lokale betegnelser på.

For at disse gamle navne ikke helt skal glemmes, har jeg nedskrevet, hvad jeg kan huske, med de forklaringer jeg har fået fortalt.

Først lidt om Middelgrunden, så navnene i land begyndende syd for Langebro med nr. 1 og fjorden rundt. Tilbage ved broen fortsættes med grunde og render, ialt 89 betegnelser.

Middelgrunden eller Melen, som den altid er blevet kaldt af lokale folk, var i mange år lejet af fiskeriforeningen og brugt som oplagsplads for bundgarnspøle og som tørreplads for garn.

Grunden består af meget groft grus. Der siges, det i sejl-skibenes tid har været brugt som ballast. Når skibene kom tomme hertil for at hente en last, blev deres ballast kastet ud her, og skulle de bruge ballast, tog de det her. At der har været aktivitet, vidner en hel del rester af gamle kridtpiber som er fundet her, og som stadig kan findes på nordsiden af grunden, om.

For 60 år siden var vegetationen på øen forskellige græsarter, engelskgræs dog den dominerende.

At Melen har været meget større i gammel tid, er der ingen tvivl om. Jeg kan huske, at der har været slået hø derovre, og jeg har fået fortalt, at Willads Pedersen - ejer af Willadsgården i Langegade - har haft køer gående på græs på Melen, og han har også sejlet hø hjem derfra. Det fortælles også, at han sammen med et par unge spasma-

gere skulle sejle et læs hø hjem. Han sad på toppen af læsset. Ude midt i strømmen vippede de unge så voldsomt med jollen, at den kæntrade, og Willads, som ikke kunne svømme, drev på høet under broerne og gik i land på en revle, som dengang var ude i havnen.

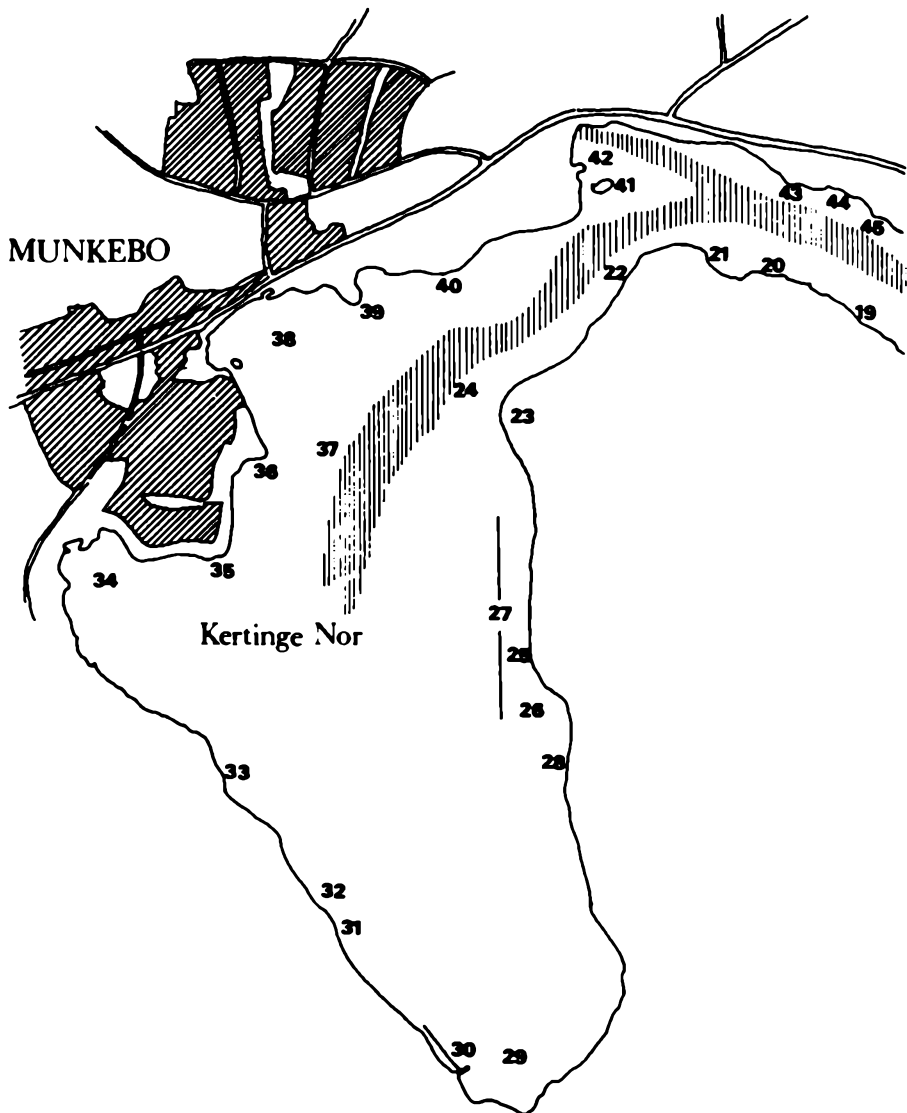
Der har igennem tiderne været sejlet meget grus væk fra Melen til forskellige formål, mest dog som byggemateriale. Vesterenden af grunden var førhen tilgroet med kraftig grøn tang, og på østerenden lå et tæt lag blåmusling. På nordsiden var en stor åben plet af grus, hvor der er blevet gravet en mængde sandorm, men her som på de andre grunde er både tang og musling og orme væk. Der er intet til at holde på bunden, og forandringer i havnen med udbygning af fiskerihavnen og lukning af alt bolværk med spunsvæg samt opfyldninger forskellige steder kan være nogle af årsagerne til, at grundene svinder, som de gør. Havgrunden er mere end halveret på 50 år, og efter udretningen af bolværket mellem broerne og bygningen af den nye Langebro går det stærkt.

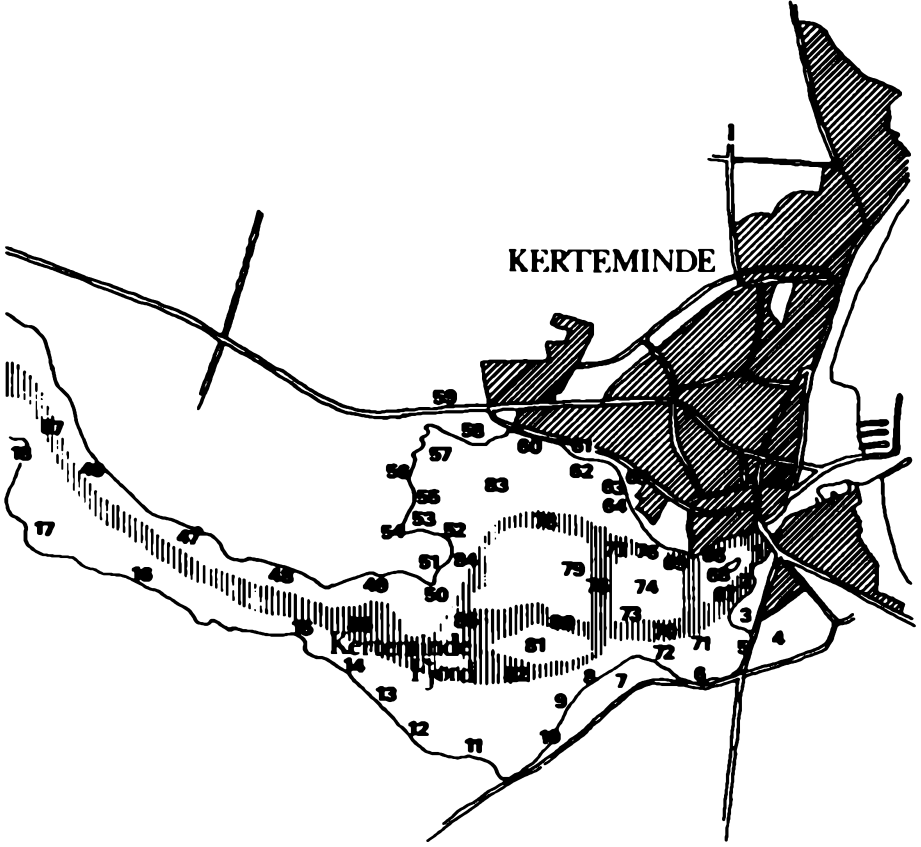
Det svinder af alle sider, men tilsyneladende mest af Østerkanten. Før i tiden stod løbskanten rundt grundene som en lodret mur, så man kunne hoppe fra næsten tørt og ud i ca. 3 meter vand. Når Boesen skulle grave sandorm, gik han i land fra sin 18 fods jolle på revlen på sydvestsiden af havgrunden, som hvis han havde lagt til ved et bolværk, og kunne fra jollen træde tørskoet ud på sandrevlen.

Henne ovenfor grundene var en tæt bevoksning af strengtang "violinstreng" kaldet, og de fleste steder, hvor der var stembund eller muslinger, groede det kraftigt og har sikkert været med til at holde på bunden.

- 1 Roklubben "gamle"
- 2 Saltværket
- 3 Galgeodden "galleojdjen"
- 4 Hinkes lod
- 5 Den nye fyldevej
- 6 Skrækkenborgkrogen
- 7 Den nye gård
- 8 Den store sten
- 9 Vraget - for ca. 60 år siden drev en ca. 28 fods klinkbygget motorbåd fra Munkebo på grund her med en storm af vest nordvest. Resterne af båden lå her i mange år. I dag er der intet tilbage af den.
- 10 Niels Fiskers busk - her skulle i sin tid en fisker ved navn Niels have hængt sig.

- 11 Tvedskovs badehus
- 12 Vibekrogen
- 13 Barnehøj - efter gamle fiskeres fortælling skulle der engang i fordums tid være fundet et lille barn her, som var efterladt af moderen. Det blev fundet af en fisker, der hørte det græde, og det fortæltes, at når fiskerne om natten i dårligt vejr sejlede tæt forbi her, kunne de sommetider høre barnegråd.
- 14 Lergraven
- 15 Ladbystønge
- 16 Højene
- 17 Hammerskrog
- 18 Hammersnæs "nåsen"
- 19 Konrads badehus
- 20 Kalvehavefladet
- 21 Dovenkrogen, doktorkrogen
- 22 Klambækkeren
- 23 Lundhoved
- 24 Lundhovedrenden
- 25 Skydebanen
- 26 Østerøen
- 27 Østersiden - er fra Lundhoved til el-værket
- 28 Sandhagen
- 29 Smedekrogen
- 30 Grevindebroen
- 31 De åbne graner
- 32 Under skoven - er fra skyttehuset til grevindebroen
- 33 Kolonien - i mange år Frelsens Hærs feriekoloni for børn
- 34 Møllekrogen
- 35 Møllehuggen
- 36 Grusgraven
- 37 Grusgravs'øen
- 38 Munkebokrogen
- 39 Mejeri'øen
- 40 Kesten Madsen'øen, Store'ør eller Tagesens ør
- 41 Skálholms'øen, "Skoleholm"
- 42 Skálholmskrogen
- 42a Vejene
- 43 De høje rør på nordsiden "anderiet"
- 44 Degnkåsen
- 45 Skallegrunden
- 46 Kampholt, "Kamholt"
- 47 Munkekrogen
- 48 De tre æbletrær

- 49 Odds dæmning
- 50 Højnæsnavnen
- 51 Yderenden
- 52 Inderenden
- 53 Skallekrogen - kanten rundt i krogen var førhen helt hvid af skaller af hjertemuslinger
- 54 Pumpen - da pumpen blev sat op for ca. 65 år siden, blev den sat lige i strandkanten. Det var det eneste sted, brøndboreren kunne finde ferskvand på Højnæs
- 55 Stenrækken
- 56 Banken, de korte rør
- 57 De høje rør
- 58 Mathis'es gård
- 59 Den store landevej
- 60 De tre hvide, eller nye villaer
- 61 Væverens hus - nedbrændte sidst i 20'erne sammen med Baronmøllen og Kolds savværk, som dengang lå i Præstegade.
- 62 Væver'øren
- 63 Slusen - afløb fra hr. Hansens dam og Møllerkæret
- 64 Epidemisygehuset "epidemien"
- 65 Longen, Bækkermarken og Løkken - her var boldbane, tørreplads for bundgarn, rebslagerbane, tøjrs slag for mælkemændenes heste, dyrskue- og teltplads for cirkus og andet gøgl.
- 66 Sejlrenden langs Lillestrand kaldes Løbet - ud for de vestligste pladser drejer det sydover og løber sammen med
- 67 Saltværksløbet - som løber syd om
- 68 Melgrunden
- 69 Lille Løb - er en kort rende, som fortsætter fra Løbet, men grunder hurtigt op
- 70 Store Løb - er lidt bredere end de andre løb, syd for har vi et stort lavvandet område kaldet
- 71 Skåret - ca. midt i Storeløbet ligger en stengrund kaldet
- 72 Agges rønne
- 73 Boesens "Bussens" revle lå på sydvestsiden af havgrunden, men er nu helt væk. Vest for
- 74 Havgrunden løber
- 75 Tværløbet, ud for "epidemien". I forbindelse med tværløbet er "Nordskoverhullet" og "Sværterens hul"
- 76 Sværterens hul var et ikke så dybt hul, men bunden var som kviksand, og en garver og farver,

deraf navnet sværteren, der prøvede at redde et par småpiger, som var gået ud i hullet, satte selv livet til

77 Nordskoverhullet - en mand med tilnavnet nordskoveren havde sin pram liggende her, deraf kommer navnet.

78 Øret

79 Kåsegrunden

80 Ålekvabbehullet - "ålekuhullet", førhen en smal rende med ringe vanddybde.

81 Tungen

82 Den lille rende

83 Longskrog "Lonen"

84 Guldstenen - en stor sten ca. midt for Højnæs, som kun stikker ovenvande ved kraftigt lavvande

85 Guldstenshullet - var i gammel tid et godt sted at fiske på grund af, at der var åben bund, det vil sige, der var tangfrit, og det var et yndet opholdssted for en særlig art rødspætte, som kun fandtes i fjorden

86 Renden

87 Snævringen

88 "På Kanterne" er på begge sider af renden, fra Snævringen til Barnehøj og Højnæs

Kerteminde fjord var været en fiskerig fjord. Det er især ål, der er blevet fisket efter, men foruden ål er der blevet fanget skrubber og for år tilbage rødspætter og torsk. Der fanges en del rejer, og så bliver der taget en del agn til kroge såsom kutling og ålekvabber, og førhen blev der gravet mange sandorm.

Fiskeriet efter ål i fjorden har igennem tiderne været drevet med forskellige hjælpemidler og på alle årstider. Om vinteren, når isen havde lukket for andet fiskeri, gik folk på fjordisen og stangede ål. Der blev hugget hul i isen med en såkaldt isøkse, som blev smedet af samme smed, som også var mester for den helt specielle tregrenede ålesaks, der blev brugt på den mudderbund, som findes i den dybe rende fra tungen og op til snævringen. Ålesaksen blev surret til en fjorten alen lang stave, og man skulle ikke have halet stagen op af vandet ret mange gange, før man var våd helt op under armhulerne, og udbyttet svarede slet ikke til anstrengelserne. En gang jeg var på isen, betroede en gammel fisker mig, at han og hans søn dagen i forvejen havde stanget for tre kroner

Ålestangere på isen i Kertinge Nor.
Foto af Lars Rastrup, 1890'erne.

tilsammen, og det var han godt tilfreds med. Det var i 1927!

Der startedes hjemmefra før solopgang, og der blev stanget til aften, og de fleste gange blev det kun til eget forbrug. Når isen var væk, blev der stanget efter ål på forskellige vanddybder. Ved påsketid blev der stanget med 9 alens stager og femgrenet ålesaks på kanten af renden. Der trak ålene ind fra det dybe og sad, hvor den hårde og bløde bund mødtes. Senere blev der stanget med kortere stager, efterhånden som vandet blev varmere, og ålene kom ind på lavere vand. Der blev blusset efter ål lige fra april til oktober. Første gang jeg blussede efter ål, var med en hjemmelavet karbidlampe - en stor forbedring fra den petroleumslampe min morfar havde brugt, men senere fik jeg en 300 lys' "Petromax", og nu bruges 500 lys' gaslamper - men nu er der bare ikke nogle ål mere. Der er blevet fisket en hel del med kroge efter ål, begyndende tidligt om foråret langs skoven og i Smedekrogen, agnet med hundestejler, som blev fanget i de første rejeruser, der blev sat ud i Smedekrogen. Senere blev der agnet

med levende agn kutling og ålekvaabestumper. På Renden stod der hele sommeren igennem ålekroge med levende agn. De blev underhalet om morgenen og igen hen på eftermiddagen, hvor der blev sat ny agn på de kroge, hvorfra krabberne havde taget det. Men de fleste ål blev taget med slæbevod. Fra foråret og langt hen i efteråret blev der "trukket" ål i fjorden. Somme somre af en syv-otte motorbåde og en del joller med sejl. Disse trak dog kun om dagen, men motorbådene trak som regel fra solnedgang og til det blev dag, men kunne også godt finde på at fortsætte fiskeriet til ved middagstid (det var kun ved midsommer, hvor ålene kunne være fremme om dagen).

Der blev mest "trukket" på Bredningen, men der blev også lavet "træk" ned ad "Kanterne", Kalvehavefladet, Hammerskrog og Vejlekrogen. Det var mest småål, der blev fanget, 10 til 20 kg pr båd på en nat til en kilopris fra 20 til 30 øre. Flere af dem med motorbåde satte også ålekroge, de blev sat ud om aftenen, før fiskeriet med voddet begyndte, og draget igen om morgenen før der blev sejlet hjem, og næsten alle dem med sejl lagde mere vægt på krogfiskeriet. Der blev tit talt om, at det var mærkeligt, at der ikke var nogen store ål, men det viste sig, da tangen faldt først i 30'erne, og der blev sat kroge på de bare pletter, hvor tangen havde været, var der alligevel store ål, man havde bare ikke kunnet fange dem i slæbevod.

Da tangen forsvandt og (vandmændene, vavler) goplerne tog til, gik fiskeriet med slæbevod gradvist i stå, og fiskeri med små åleruser begyndte. Nu er alt fiskeri med slæbevod forlængst gået i stå, men der fiskes med mindst 2000 småruser i fjorden hele sommeren. Enkelte større blankåleruser bliver slået ud i august og står til november. Håndvod har også været brugt i fjorden, det har heller ikke nogen sinde givet stort andet end et umenneskelig slæb. Voddet og nogle lange liner blev roet ud fra et anker i en stor rundkreds og blev så med håndkraft slæbt ind til båden, modsat åleslæbevod som skulle trækkes, hvor der var bevoksning på bunden, blev håndvod brugt på bar bund.

Ålekvaaber er i dag en højt værdsat spisefisk. I mine drengeår blev den kun brugt som agn skåret i "stumper" på ca. 25 mm eller stukket levende på torskekroge, som blev sat på bæltet om vinteren.

Der er ingen af de fiskere, jeg kender, der vil spise dem.

Skrubber bliver fisket i fjorden med garn næsten hele året. Førhen blev der sat garn efter dem under isen, der blev hugget huller 3/4 meter i diameter og med ca. 10 meters mellemrum, og en kraftig snor blev ved hjælp af lange stager trukket ud under isen, indtil det passede med garnets længde, og herefter blev så garnet ved hjælp af snoren strakt ud. Garnene var godt 45 meter lange, og for at få noget ud af det skulle der helst sættes en syv otte stykker ud. Det foregik som ålestangeriet om vinteren, også på det dybeste af renden og var ikke nogen fornøjelse.

Der er også blevet fisket skrubber med snurrevod om efteråret og med milde vintre, og i gammel tid blev der fisket efter dem med kroge agnet med orm. Der brugtes nogle kroge af kobbertråd, som fiskeren selv bøjede i facon, og når fisken blev trukket af, rettede krogen sig ud og tog ikke så meget skade som med de nymodens stålkroge eller "jern", som de kaldes af fiskere.

Indtil for 50 år siden fandtes der en særlig slags rød-spætte i fjorden, den yngede i fjorden og blev der hele året. Den var i omkreds næsten helt rund og blev aldrig rigtig stor. Den var meget mørk og meget velmagende, og om sommeren kunne vi som børn fange yngelen af dem inde på det lave vand, hvor der var sandbund. Der var et mylder af forskellig fiskeyngel, og ormestikkene stod tæt.

Det er altsammen forbi, der er intet, der kan leve her nede i nærheden af byen af den slags.

Torsk har der indtil for 3 til 4 år siden været mange af i fjorden, men nu skal man være meget heldig, hvis man skal få en at se. Førhen trak de ind i fjorden tidligt om foråret. De gik helt op på bredningen, hvor de åd sig tykke og fede i rejer og kutling "butler". Midsommer, når vandet blev for varmt for dem, og samtidig med at rejerne trak ud af fjorden for at smide rognen, trak de ned på renden og i strømmen i løbene for så at svømme tilbage til bredningen, når vandets temperatur faldt igen, og samtidig med at de tomme rejer trak ind i fjorden sidst i december, trak størstedelen ud af fjorden, og det var ikke til at forstå, at det var den samme slags torsk, som var svømmet ind i fjorden om foråret. De havde helt skiftet udseende. De havde nu fået et lille hoved i forhold til en rund og buttet krop. De gamle sagde, at de var som støbt i en form. Der blev fisket efter dem forår og efterår med torskeruser og garn. Om sommeren blev der ikke fisket efter torsk hverken på bæltet eller i fjorden. De var usæl-

gelige.

Rejer har der vistnok været fisket i fjorden i umindelige tider. Jeg tror ikke, det har været noget stort problem at fange dem, men at sælge dem var i mange år ret vanskeligt. Fiskeriet efter rejer begynder tidligt om foråret helt oppe i bunden af fjorden - med ruser - og fortsætter ned langs med kanterne på begge sider af fjorden, efterhånden som rejen flytter sig på vej ud af fjorden for at sætte sin rogn på bugten. Trækket ud af fjorden kulminerer omkring Skt. Hans. I august og september trækker de "tomme" rejer tilbage i fjorden, hvor der også bliver fisket efter dem. Førhen blev der, i god tid før rejen nåede ned på kanterne, slået rejegærde ud. Det var som regel hasselkæppe, der med kort mellemrum blev slået i bunden i en ret linie vinkelret på land og ud til ca. 1 1/2 meters dybde. Så blev der flettet pileris "vidjer" imellem kæppene, og i løbet af kort tid var gærdet sat til med alger og dannede en rad, hvor der for den yderste ende blev sat en rejeruse, når fortroppen af rejerne var nået så langt.

Det var folk fra Munkebo, der brugte den metode, som nu er forbudt. Her fra byen har der, så længe jeg kan huske, kun været brugt garn til rejeruserede. Min morfar bandt selv nettet til sine ruser. Han kunne færdiggøre en rejeruse på en vinter, foruden hvad han bandt og reparerede af andet garn. I nogle isfrie vintre lå vi og fiskede rejer med åleslæbevod på bredningen. Det skulle foregå om natten, og vi kunne fange fra 5 til 10 kg på sådan en lang nat, og det var en kold affære at ligge og sortere rejerne fra. Vi havde kun en flagermuslygte at se ved, og der var en mængde ubrugeligt skidt i voddet - som regel så meget, at det måtte taljes ind med en fire-skåret talje.

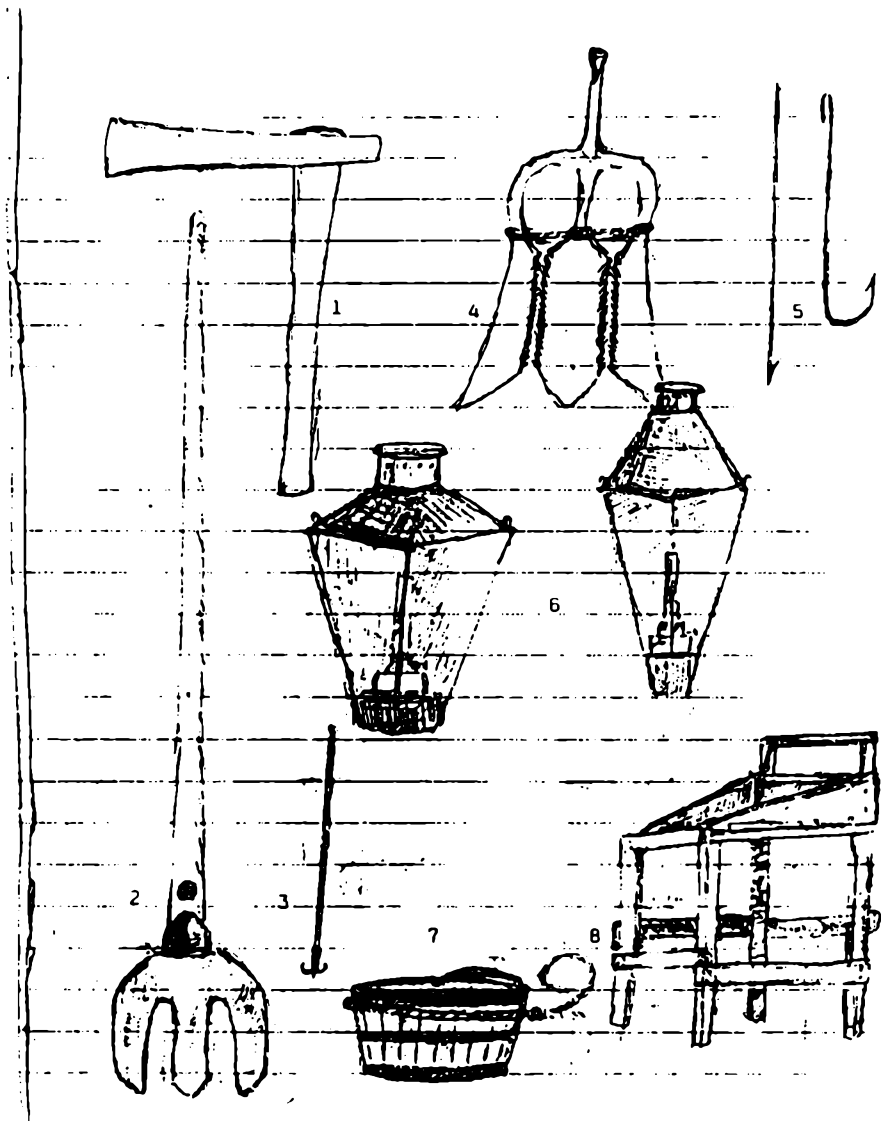
Der var også en mængde hundestejler, som vi stak os på, når vi skulle sortere rejerne fra, men det værste var vel nok, at vi vidste aldrig, om vi fik penge for rejerne, og det skete da også, at vi blev narret.

Der er blevet taget en mængde agn i fjorden, i ældre tid særlig sandorm. At grave orm var en hel videnskab, og der skulle en god ryg til. Som regel havde hver mand sit foretrukne område at grave på. Kun få ville grave på den tørre sandrevle, for ormene her fra var svære at holde liv i, hvis de skulle gemmes et stykke tid. Redskaberne til gravning af orm bestod af en speciel greb med tre brede grene, en træbøtte lavet hos bødkeren, en tynd kæg på en alens længde kaldet en "kradser".

Der var monteret 3 eller 4 kroge i den ene ende, og en stol som brugtes hvor vandet var uklart. Her blev ormestikket lagt op på stolen, og ormene pillet fra her. På ren grusbund og hvor der løb lidt strøm, som hurtigt kunne klare vandet, når stikket var vendt på bunden, blev kradsere brugt til at fiske de opgravede orm op i bøtten. Denne var som regel gjort fast i en af stropperne på de lange træskostøvler og flød et kort stykke bag ved manden. Ormene blev ved hjemkomsten rensede for sand og lagt i vandet i en tæt kasse, og dagen efter rensede igen og kunne så holde sig levende, selvom der gik et stykke tid, før de skulle bruges.

Det var meget tit lejlighedsarbejde at grave orm, hvis der var en ledig stund, og vejr og vandstand passede. Der kunne graves mellem to og tre hundrede i timen. De rigtig skrappe kunne dog komme op på mellem fire og fem hundrede. En yndet vending blandt de gamle fiskere var at "orm i kassen er lige så godt som penge i sparekassen". Foruden orm brugtes til agn en mængde kutling "butler", en fra frem til ti cm lang fisk, der findes i ret store mængder på bredningen. Den blev taget fra, når folk trak efter ål og blev stukket levende på kroge, som blev sat om eftermiddagen og halet ind igen om morgenen.

Når folk holdt op med at trække med vod, så "dragede" de krogene. Det var som regel lidt større ål, der var på krogene. Der var altid en del døde ål, som vi så spiste selv eller forærede væk, de kunne ikke sælges. Småål, kan jeg huske, fik vi en sommer 30 øre for kiloet af, og 40 øre for de store ål. Udgifterne var ikke store, men det var indtægterne sandelig heller ikke. Hvorfor vi lå og fiskede efter rejer om vinteren, var på grund af priserne på torsk f.eks., som lå helt nede på to øre pr. kilo, og hvis der ikke var ret mange, kunne prisen snige sig i vejret med 1 øre pr. kilo torsk, men hvis en fisker gjorde vrøvl over prisen, kunne opkøberen godt finde på at vise ham bort med sine fisk, som han så ikke kunne komme af med. De opkøbere, jeg kan huske fra min barndom, var allesammen godt i stand, men jeg mindes ikke, at jeg som dreng har set en fisker hverken gammel eller ung, der var overvægtig, og der var ikke nogen af dem, der behøvede at dyrke idræt for at holde sig i form - men trods alt havde vi det godt, og fiskeopkøberne boede jo ikke ligefrem i jordhuler, de havde det vel også godt nok. Jeg forstår bare ikke i dag, at vi blev opdraget til at tage huen af, når vi mødte en af dem.

Fiskeredskaber: 1. Isøkse, 2. Ormegreb; 3. Krasser, 4. Ålesaks, 5. Skrubbekrog af kobbertråd, 6. Bluslamper, 7. Trøbøtte til ormegravning, 8. Ormestol.
Tegnet af forfatteren.

For ca. 84 år siden skrev min farfar et brev til min far, som dengang var 20 år gammel og sejlede på langfart, hvor han frarådede ham at komme hjem og begynde på fiskeri. Der findes ikke fisk i Stranden mere, det er fisket op, skrev han. Der har åbenbart været noget tilbage, for min far kom hjem et par år efter, og levede af fiskeriet. Han fiskede til han var lige ved 90 år. De sidste år dog mest i fjorden, og der er blevet bragt meget fisk i land, efter at hans far skrev det brev i 1902 og til nu. Men havde det været i dag, og jeg havde en søn, som ville begynde fiskeri heromkring, ville jeg også fraråde ham det, og jeg tror, min advarsel ville være klogere at følge, for det er ikke på grund af overfiskning, at fisken nu forsvinder fra vore farvande, det er på grund af forurening, og for mig at se, bliver der ikke taget alvorligt nok på problemet.

Jeg vil prøve i det følgende at give en beskrivelse af fiskeriet i fjorden, som jeg husker det.

For nogle år siden var der flere familier, der i visse perioder - dog mest om sommeren - levede af fiskeri i fjorden. Nu er der ingen erhvervsfiskere, der udelukkende tjener deres føde i fjorden. Der er nogle få, der fisker med småruser "sommer- eller kasteruser", men kun sideløbende med større fiskeri på bältet. Rusefiskeriet alene kan der ikke leves af. Førhen, når vandet blev så varmt på bredningen, at bunden rådnete eller "vendte", der blev kort sagt iltmangel, trak en stor del af fisken ned på den dybe rende og kunne så opholde sig her eller helt trække ud af fjorden, indtil forholdene bedrede sig, men for nogle år siden ændrede tilstandene sig fuldstændigt. Nu rådnete bunden på renden, før den gjorde det på bredningen, og de fisk, der trak herved, når det blev galt højere oppe, gik i en slem fælde. Jeg har set både ål og ålekvabber komme op i overfladen i store mængder for at få luft og her blive et let bytte for mågerne. Spildevand fra Munkebo og Kerteminde der bliver ledt - tildels urensset ud i det ret stillestående vand - tilsammen med en del drænrender og andre småudløb, hvis vand i lange tider har været så forgiftet, at det har været helt blåsort, når det løber ud i fjorden, er jo ikke ligefrem med til at højne vandets renhed. Vi har lagt mærke til, at hver gang vi har haft en periode med regn, og der er kommet meget vand inde fra markerne, har det bevirket, at der er kommet store områder, hvor bunden er helt hvid og rådden, og intet kan leve der. Det eneste, der tilsyneladende formerer sig og trives godt, er goplerne,

KERTEMINDE MUSEUM

Årsberetning 1985

Året 1985 må nærmest betegnes som en milepæl i museets historie, og meget passende var 1985 også jubilæet for dannelsen af museumsforeningen. Den nydannede forenings første opgave blev at erhverve og indrette Farvergården som museum, og åbningen heraf kunne foretages i 1937. I 1987 kan Farvergården, og dermed Kerteminde Museums åbning, således fejre 50-års jubilæum. Centralt i dette arbejde stod maleren Johannes Larsen, der fra 1937 til sin død i 1961 var formand for foreningen. Ved foreningens stiftende møde d. 10. januar 1935 vedtoges det, at "Museet skulle indeholde en afdeling kunst og endvidere ting fra Kerteminde og Omegn af arkæologisk, historisk og kulturhistorisk interesse". Den for et lokalmuseum så påfaldende vægtning af kunsten må nok tilskrives Johannes Larsens person, og i hvert fald skænkede Johannes Larsen som følge heraf en stor og værdifuld kunstsamling til Kerteminde Museum.

På baggrund heraf virker det forunderligt konsekvent, at det i 1985 lykkedes for Kerteminde Museum at erhverve maleren Johannes Larsens smukke hjem på Møllebakken i Kerteminde med henblik på at indrette et egentlig kunstmuseum her. Tanken om Johannes Larsen Museet udkastedes af malerens egen familie, og med velvillig støtte fra Kerteminde Kommune og en række fonde kunne planerne realiseres, således at det nye malerimuseum kan åbnes for publikum i juni 1986. Til det nye museum har Tulle og Nan Due Nielsen skænket deres enestående samling af Johannes Larsens og beslægtet kunst. Det vil derfor blive nødvendigt at opføre nye egentlige udstillingsbygninger i parken på Møllebakken. Sammen med Svanemøllen, der er genbo til kunstmuseet, vil der være skabt en attraktion på landsplan, og der er næppe tvivl om, at Møllebakken vil udgøre tyngdepunktet i de kommende års museumsarbejde.

Undersøgelsesvirksomhed.

- 1) Museet deltager i det bebyggelsehistoriske projekt: "Bebyggelse og Landbrugsøkonomi. Fynsprojektet", der drives i et samarbejde mellem Odense Universitet, fynske museer og fredningsmyndighederne.

- 2) Museet har i 1985 ydet konsulentbistand til Fyns Amt i forbindelse med en påbegyndt registrering af bevaringsværdige hovedgårdsmiljøer i amtet.
- 3) Museet deltager i "Fiskeripuljen" - en sammenslutning af museer, der arbejder med fiskeriets udvikling. Et af Museumsforeningens mest aktive medlemmer Kristian Franzen Sinnet er i færd med at sammenfatte sine undersøgelser af fiskeriets udvikling i Kerteminde i dette århundrede til en bog om emnet, støttet af endnu et aktivt medlem Anne-Lise Eilstrup.
- 4) Et tredje medlem af Museumsforeningen, Rita Matzon, har foretaget en række personalhistoriske undersøgelser, primært om Johannes Larsens familie, (jvf. artiklen i nærværende årsskrift).
- 5) Erland Porsmose har afsluttet manuskriptet til bogen: "De fynske Landsbyers Historie - i dyrkningsfællesskabets tid", der forventes udgivet i 1986.
- 6) Han har i samarbejde med dr. phil. Håkon Bennike Madsen afsluttet manuskriptet til kildeudgaven af Næsbyhoved Lens regnskaber 1502-1511.
- 7) I et samarbejde med Fyns Stiftsmuseum udgravedes i foråret en del af en yngre romertids gravplads ved Ny-løkkegård, Urup. Udgravningerne på den ret rige gravplads genoptages i 1986.
- 8) I tilknytning til udstillingen om børne- og dukketøj "Klæder skaber børn" udarbejdede Herdis Poulsen et undersøgelseshefte (25 sider) om emnet.
- 9) I forbindelse med nyopstillingen af håndværkerværkstederne på museets loftsetage er foretaget en række topografiske og personalhistoriske undersøgelser.

Indsamling.

De ovennævnte undersøgelser udgør en væsentlig del af museets aktive indsamlingsarbejde og har ført til mange erhvervelser rækkende fra oldtidskeramik til båndinterviews. I årets løb er det blevet til 7 kassettebånd om fiskeriet i begyndelsen af århundredet, 9 om Johannes Larsen og Møllebakken (interviews med malerens søn Lysse Larsen, malerens barnebarn Ane Talbot og Tulle og Nan), samt 4 med andre emner. Desuden er modtaget en videofilm om nutidens fiskeri i Kerteminde.

I forbindelse med særudstillingen "Klæder skaber - børn" gennemførtes en indsamlingskampagne, der resulterede i 34 indleveringer af børnetøj. Endvidere har museet aktivt satset på indsamling af håndværkerting i forbindelse med ny-

opstillingen af museets værkstedsudstilling. Herudover er der grund til at fremhæve fire meget store indleveringer. Et meget stort antal malerier, genstande, fotografier og arkivalier fra Johannes Larsens hjem på Møllebakken. Dette materiale er foræret af arvingerne i forbindelse med overtagelsen af hjemmet med henblik på at indrette museum her. Endvidere er der fra arvingerne efter Emil Andresen modtaget en lang række genstande og det komplette arkiv fra den århundred gamle købmandsvirksomhed. Dernæst har kunstmaleren Lars Rastrups arvinger skænket malerens store skitisesamling til museet, og endelig er der fra Revninge Gammellose modtaget et komplet træskomagerværksted fra slutningen af forrige århundrede. Ved hjælp af en bevilling fra Lærerstandens Brandforsikring er erhvervet et maleri af Johannes Larsen forestillende kunstnerens far på sygelejet (1909).

Johannes Larsen: I.A. Larsen i sengen. 1909. Oliemaleri. Johannes Larsen Museet. Kat. no. 59.

Samlingens forøgelse hidrører dog fortsat først og fremmest fra gaver, som i det forløbne år har været talrigere end nogensinde før. I forbindelse med årets "gaveudstilling" - "Ting og Sager" - i december 1985 opgjordes antallet af

indleveringer siden sidste års gaveudstilling til 142. Med andre ord har museet 2 ud af 3 arbejdsdage året rundt modtaget en indlevering, der i omfang kan række fra en enkelt til flere hundrede ting. Det er en meget stor glæde for museet at konstatere den massive opbakning fra især lokalbefolkningens side, som denne gavestrøm er udtryk for, og man skal ikke være "bange for", at samlingerne i en overskuelig tid kan møttes. På dagliglivets område, på håndværkets og fiskeriets og mange andre områder har vi stadig lang vej igen, inden vi er nået frem til en rimeligt dækkende samling. Enkelte af de store indleveringer er endnu ikke færdigregistreret, men tilsammen omfatter årets "høst" vel ca. 3000 museumsnumre.

I den følgende liste er kort angivet genstandenes art, og hvem de er modtaget af (flere indleveringer fra samme person er samlet under et).

1) Maleri og skitser af
L. Rastrup	K. og E. Nielsen, Hårby
2) Hårkam, fotos m.m.	G. Lindholm-Hansen, Kerteminde
3) Salmebog m.m.	Søren Madsen, Kerteminde
4) Uddrag af sognerådsprotokol	H.K. Hansen, Munkebo Kommune
5) Fotos	Hr. Thorborg, Kerteminde
6) Bøger m.m.	Hugo Madsen, Kerteminde
7) Mærkat til ølflaske	Else Larsen, Kerteminde
8) Postkort m.m.	Næstved By- og Egnshistoriske Arkiv.
9) Skøjter m.m.	Otto Nielsen, Kerteminde
10) Fotos	Møntergården, Odense.
11) Maskinsynsbog	Ib Solvang, Kerteminde
12) Dåbskjole og dåbskyse	H. Fennick Henningsen, Odense
13) Mappe med fotos fra Hindsholm	Rich. Rasmussen, Kerteminde
14) Arvefæsteskode, panteobligationer m.m.	Henry Madsen, St. Viby.
15) Protokol for Midskov by	formidlet af V. Rasmussen, Kerteminde
16) Bøger	Herluf Andersen, Kerteminde
17) Brevkort, skrivebog m.m.	E. Filsøe Zobbe, Middelfart
18) Politifagblade	Helge Bakkely, Kerteminde
19) Malerier, kikkert, muffedisse, fotos, breve m.m.	Familien Larsen, Møllebakken, Kerteminde
20) Lanterneholder	Anna Markussen, Kerteminde
21) Program til komedie	Odense Centralbibliotek, Od.

Viby Mølle.
Foto Richard
Rasmussen.

22) Mandelhakker, fotos m.m.	Peter Sørensen, Kerteminde
23) Bøger	Ellinor Sørensen, Kerteminde
24) Hestepulverske	Guðrun Poulsen, Viby
25) Roerasper, svingplov m.m.	P.H. Andersen, Martofte
26) Tønde, propmaskine m.m.	Hr. Nielsen (Brosser), Kerteminde
27) Tidseljern m.m.	Karl Hansen, Rynkeby
28) Underkjole m.m.	Poula Frandsen, Kerteminde
29) Kyse, kjoler m.m.	Ellen Madsen, Martofte
30) Wireklemme	Kaj Pedersen, Kerteminde
31) Lejrskolemappe	Hans Helbo, Kerteminde
32) Regnskabsbøger, skibslanterne m.m.	Asta Jensen, Kerteminde
33) Skoleprotokol, skole-	

plan m.m.	Sv. Drewsen, Kerteminde Kom-
mune.
34) Brandinstruks	C.S. Møller, Kerteminde Kom-
mune.
35) Lejlighedssange	J. Marthal Krogh, Albertslund
36) Underkjole, bluse m.m.	Rita Matzon, Kerteminde
37) Pynteforklæde, bøger,
offermark m.m.	Mie Jensen, Kerteminde
38) Treben	Sigurd Sørensen, Kertinge
39) Træskomagerværktøj,
barnestøvler, forklæde-
kjole m.m.	Hans Hansen, Revninge
40) Maleri, postkort m.m.	Inger Debel, Svendborg
41) Drenejakke, dåbshue
m.m.	A. og E. Jeppesen, Dalby
42) Skråhue	Henny Mogensen, Kerteminde
43) Korset	Jane Kjærgaard, Kerteminde
44) Bog	Ruth Christensen, Skibby
45) Spædbarnssærk m.m.	H. og H. Petersen, Kerteminde
46) Pigekjole, svøbe-
liste m.m.	Bibbe Warberg, Kerteminde
47) Dyne	Marie Hansen, Kerteminde
48) Kraver, pigeunder-
bukser m.m.	Laura Hansen, Kerteminde
49) Dukkevogn m.m.	Esther Jørgensen, Kerteminde
50) Matrossæt, forklæde,
legebukser m.m.	Karen Rasmussen, Kerteminde
51) Duketøj m.m.	Else Markvardsen, Kerteminde
52) Barneskjorte	Agnes Svendstorp, Kerteminde
53) Barnekjole m.m.	Grethe Hansen, Nyborg
54) Broderede seler	Astrid Skovdal, Kerteminde
55) Spædbarnssærk, hage-
smæk m.m.	Grethe Vangsø, Odense
56) Skøjter, bøger m.m.	Erling Klüver, Mesinge
57) Drengesæt, krave	P. og J. Pedersen, Odense
58) Chemisesæt, broderi m.m.	Anni Jørgensen, Genbrugsen,
Kerteminde
59) Drengeforklæde, dreng-
særk m.m.	Rigmor Lyngdal, Flødstrup
60) Jagtgevær	Formidlet af Troels Maglegaard
Dalby
61) Legetøjskomfur	Lissi Bisgaard, Kerteminde
62) Gymnastikdragt, livstykke
med strømper m.m.	Ketty Pedersen, Bovense
63) Plejl, pottestol,
plov m.m.	Karen Larsen, Kertinge

64) Legetøj, fotos m.m.	Pastor Markvardsen, Kerteminde
65) Barnevognstæppe	Gudrun Christensen, Langeskov
66) Kakkellovnsskærm, køkken-
tøj, særk m.m.	Semi Fischer, Ullerslev
67) Regnskabs- og for-
handlingsprotokol, tre-
ben m.m.	Karl Hansen, Rynkeby
formidlet af Maribo Museum
68) Urkapsel	Johanne Thaarslund, Rønne
69) Noder og brev	
70) Dåbskyse og svøbe-
liste	Fanny Højberg, Kerteminde
71) Underkjole til
tournure m.m.	Kirstine Jørgensen, Martofte
72) Vielsesattest, bryllups-
salme	Grethe Hansen, Kerteminde
73) Kalender-lommebog	N.P. Andersen, Rynkeby
74) Jordfundet messing-
plade	Hr. Dalberg Petersen, Rynkeby
75) Poesibog, dåbs-
attest m.m.	formidlet af sagfører Lind,
Kerteminde
76) Foto	Hans Langkilde, Charlottenlund
77) Breve	Henrik Jensen, Odense
78) Regnskabsbog m.m.	Muusgården
79) Regnskabsprotokol,
love m.m.	Langeskov Lokalhistoriske Arkiv
80) Musketkugle, lod m.m.	Børge Reinicke, Kerteminde
81) Fægtemaske	F. Hansen, Munkebo
82) Kranium	William Knudsen, Kerteminde
83) Hestekæbestykke,
stjert m.m.	Edw. Jørgensen, Kerteminde
84) Bøger, fotos	Elsa Schwoon, Kerteminde
85) Barnekåbe	Gunvor Rasmussen, Kerteminde
86) Dåbskjole, drenge-
kjole m.m.	Frk. Bogø, Kerteminde
87) Drejerværktøj	Carl Schondel, Kerteminde
88) Treben	Anna Klokke, Mesinge
89) Træskostøvler, åle-
kurve	Marie Grønholt, Mesinge
90) Bønnesnitter	Sigurd Åbjerg, Kerteminde
91) Fotografi chr. X,
arkivalier m.m.	Anne-Lise Eilstrup, Kerteminde
92) Sangbøger	Birthe Nielsen, Kerteminde
93) Skjortebryst, træsko,
taske m.m.	Thyre Lund, Revninge
94) Dukkevogn m.m.	Bevaringsforeningen for Kerte-

95) Treben	minde og Omegn
96) Langvogn, regnskabs-
bog m.m.	Fru Gamst, Revninge
97) Symaskine	Poul og Vagn Rasmussen, Ker-
tinge
98) Boremaskine m.m.	Ukendt giver
99) Spore, spritduplikator,
kakkellovn, arkivalier
m.m.	Jørgen Hansen, Rynkeby
100) Tilsynsbog for far-
tøjer, fotos m.m.	Emil Andresen, Kerteminde
101) Kårde (jordfundet)	Ove Møller Hansen, Kerteminde
102) Kartoffelrasper, dukke-
vugge m.m.	Vagn Pedersen, Martofte
103) Spædbarnstrøje m.m.	Vagn Pedersen, Munkebo
104) Lampeglas (styrbord)	Ingvar Frandsen, Langeskov
105) Treben	Johan Mau Pedersen, Kerteminde
106) Foto, dåbsattest m.m.	Fru Falk Hansen, Mesinge
107) Kopi af håndskrevet
fortælling (fra Hinds-
holm)	Halle Knudsen, Kerteminde
	Lars Ringkær Pedersen, Bo-
vense

Bevaring og registrering.

Museets nyindrettede grovkonserveringsværksted har vist sig at være en god investering. I årets løb er der især blevet arbejdet med rengøring og imprægnering af håndværker-værkstedets ting i forbindelse med nyopstillingen af værkstedsudstillingen. Endvidere forsøger vi at holde trit med strømmen af indleveringer, således at genstandene bliver rengjort og behandlet, inden de kommer på magasin.

Problemerne omkring museets kunstsamling, der lider hårdt under de klimamæssige svingninger i museumsbygningen fra 1630, er nu løst, for såvidt som kunstsamlingen nu indgår i det nyoprettede Johannes Larsen Museum. Maleri-konservering er en kompliceret og dyr affære. Den varetages i øjeblikket af Kunstkonserveringen i Århus. Kerteminde Museum har ansøgt Amtsmuseumsrådet om at blive fast kontingentydende medlem heraf i lighed med amtets to øvrige kunstmuseer, men hidtil har vi måttet nøjes med bevillinger til én gangs formål.

Det var ellers ønskeligt at opnå fast medlemsskab af kunstkonserveringsordningen i lighed med museets medlemsskab af amtsmuseumsrådets konserveringsordning for de kultur-

historiske genstande.

Desværre må det endnu engang konstateres, at museet har meget alvorlige problemer på magasinsområdet, og en særskilt magasinsbygning, hvor museets hastigt voksende samlinger kunne opbevares under betryggende forhold, står meget højt på ønskelisten.

Af større registreringsarbejder har museet i årets løb gennemført en registrering og fotografering af kunstsamlingen på Pax (724 numre) med tilhørende interviews med Tulle og Nan Due Nielsen om de enkelte billeders historie. Desuden en foreløbig registrering af omkring 500 genstande i Johannes Larsens hjem på Møllebakken. Denne registrering ledsagedes af båndinterviews med kunstnerens barnebarn Ane Talbot. I forbindelse med den forestående gennemgribende ombygning af Muusgårds-komplekset er gennemført en fotoregistrering af bygningernes ydre og indre.

Foruden disse arbejder er der i årets løb indregistreret 315 numre i museumssamlingerne og 881 numre i museets arkiv.

I årets løb har arkivar Hans Hviid fået hjælp til registreringsarbejdet på Toldbodsarkivet, idet cand. mag. Kurt Risikov Sørensen er blevet ansat (6 timer ugentlig) som medarbejder.

Formidling.

Restaureringsarbejderne på museets udstillingsbygning, Farvergården, afsluttedes i december 1985. Åbningssæsonen var som følge heraf indskrænket til 1. maj til 1. oktober. Alligevel blev det besøgmæssigt et særdeles tilfredsstillende år. I Farvergården noteredes et besøgstal på 4603, men hertil skal lægges 4283 besøgende til de ialt 4 særudstillinger, der i årets løb afholdtes i særudstillingslokalet, Strandgade 5. Som noget nyt holdtes Svanemøllen åben for publikum i sommersæsonen. Besøgstallet var her 423. Publikums-mæssigt er museumsbutikken Høkeren dog den største succes med et besøgstal på 10-15.000 i sommersæsonen og 2000 i julemåneden. I oktober arrangeredes en lille udstilling på Langeskov Bibliotek: "Hvad brønden gemte" om udgravningen af en brønd, fra germansk jernalder ved Sellebjerg (jvf. årsskriftet 1984). I det følgende skal årets særudstillingsarrangementer præsenteres nærmere i kronologisk rækkefølge.

1) "Konservering og Bevaring". Museets særudstillingslokalet 4. marts - 22. marts. En vandredstilling produceret af Museumsrådet for Fyns Amt med henblik på at udbrede kendskabet til det omfattende konserveringsar-

arbejde, der udføres på amtsmuseumsrådets værksteder for amtets museer. Besøgstallet, 164, var forholdsvis beskedent, først og fremmest en følge af, at udstillingen afholdtes uden for den egentlige museumssæson.

- 2) "Ladby-Skibet". Museets særudstillingslokale 7. juni - 1. august. I anledning af 50-året for det sensationelle fund af vikingskibsgraven ved Ladby havde Fyens Stiftsmuseum arrangeret en udstilling, som man tillige tilbød at opstille på Kerteminde Museum. Her blev udstillingen suppleret med lokale fund og en lyd-diaserie om vikingetiden. Publikumsinteressen var meget betydelig, og besøgstallet på 3061 er imponerende, selv i betragtning af at udstillingen blev vist i højsæsonen. Tydeligvis er der behov for en mere målrettet formidling omkring Ladbyskibet, end den Nationalmuseet hidtil har kunnet levere.

Ladbyskibet under udgravning i 1935.

- 3) "Klæder skaber - børn". Særudstilling om børne- og dukketøj. Museets særudstillingslokale 16. september - 20 oktober. Denne særudstilling var vores største egenproduktion i 1985. Udstillingen tilrettelagdes af

Herdis Poulsen, der tillige varetog den vellykkede ind-samlingskampagne i forbindelse med udstillingen og skrev det ledsagende undervisningshæfte. Publikums-mæssigt var udstillingen en pæn succes med 929 besøgende - et efter sæsonen ganske smukt resultat, og især var det glædeligt, at så mange skoleklasser fandt vej til udstillingen.

- 4) "Ting og Sager". Årets nyerehvervelser. Museets sær-udstillingslokale 7. dec. - 20. dec. Traditionen tro afholdtes i december måned en særudstilling med et repræsentativt udsnit af de mangfoldige gaver og andre nyerehvervelser, som museet har modtaget i 1985. Besøgstallet, 109, var forholdsvis beskedent, men det er jo også en tid, hvor folk har andre former for gaver at tænke på.
- 5) "Hvad brønden gemte". Langeskov Bibliotek, oktober. Særudstilling om udgravninger af en brønd fra germansk jernalder på Sellebjergs jorder.
- 6) "Høkeren" er efterhånden en veletableret succes og bør vel fremtidigt indregnes i museets permanente udstil-

Gavlreklamerne på Høkerhuset genopfriskes.

linger. Med det nye "Høkerpar" Mildred og Aage Hansen ser det ud til, at også pasningen af butikken vil blive varetaget på udmærket vis i de kommende år, ligesom vi håber, at det positive samarbejde med Handelsstandsforeningen og byens skolevæsen kan fortsætte.

Publikumsinteressen er fortsat overvældende, og den hyggelige butik bidrager i høj grad til gadebilledet i sommersæsonen og ved juletid.

Der gøres stadig et stort arbejde for at finde nye egnede varer frem, og i det hele taget gøre butikken endnu bedre - også med det mål at få driften til at hvile i sig selv.

En skoleklasse fra Kerteminde Skole har i årets løb støbt lys til Høkeren, og på denne vis lavet en værkstedsaktivitet, som ligeledes nød godt af publikums bevågenhed. I samarbejde med Bevaringsforeningen blev de gamle handelsreklamer på Høkerhusets gavl genopfrisket som et muntert indslag i den efterhånden meget attraktive Trollegade.

Den gennemgribende restaurering af museets udstillingsbyg-

Kristian, Marie, Elise og Jens Ernst i bæltsbåden 1907.

ning, Farvergården, afsluttedes i 1985. I forbindelse hermed nyopstilles de enkelte udstillinger efterhånden som restaureringsarbejdet skrider frem. I foråret 1985 indrettedes kælderetagen til nye udstillinger om brygning, tøjvask, behandling af mælk og andre emner med relation til husmoderens arbejde for et hundrede år siden. På første salen indrettedes et rum med fiskeriudstilling. Netop fiskeriet har længe været et sørgeligt forsømt emne i museets permanente udstillinger, og det er derfor særlig glædeligt, at museet nu kan byde på en egentlig udstilling om dette for byen så vigtige erhverv. Loftsetagen restaureredes i efteråret, og i de første måneder af 1986 vil der her blive etableret en ny udstilling af håndværkerværksteder.

I forbindelse med Svanemøllens åbning for publikum i sommersæsonen etableredes en lille mølle-udstilling i entrerummet i Svanemøllen. I Johannes Larsens hjem er det forberedende arbejde med planlægningen af de enkelte udstillinger påbegyndt.

Erland Porsmose har som ekstern lektor undervist i bebyggelseshistorie (2 ugl. timer) ved Historisk Institut, Odense Universitet, hvor han tillige leder opbygningen af Kartografisk Dokumentationscenter, der indsamler systematiserer og formidler oplysninger vedrørende amtets landskabshistoriske udvikling. I forbindelse med centret fungerer en forskergruppe bestående af universitets-, museums- og fredningsfolk, der indgår i et bebyggelseshistorisk samarbejde "Bebyggelse og Agrarøkonomi - Fyns projektet". Denne gruppe arrangerede et nordisk symposium om samarbejdsmulighederne mellem bebyggelseshistorikere og samfundets fysiske planlægning ("Bebyggelseshistorie og fysisk planlægning", Odense Universitet, 6.-8. november). I forbindelse hermed sammenfattede E. Porsmose indlæggene til et afsluttende diskussionsoplæg. Han har endvidere deltaget i det 10. bebyggelseshistoriske Odensesymposium, (Hollufgård, 8.-10. okt.) med et indlæg om 10 års landsbyundersøgelser på Fyn. Han har deltaget i seminar om Arkæologi og Naturvidenskab, (Odense Universitet, 23. april). Han har deltaget i møde for DKM's kursusudvalg, (24.-25. jan. i Skibet ved Vejle), i møde om fredningspolitikken, (Hindsgavl 25. april), i fiskeripuljemøde (Sandager Næs 19.-20. juni) med foredrag: Fiskeriet fra Kerteminde. I redaktionsmøder med Kildeskriftselskabet og Landbohøistorsk Selskab (24. juli, Kbh. 22. aug. Odense). Han har arrangeret udstilling om udgravning af en nedlagt middelalderlandsby i forbindelse med Odense Universitets Åbent Hus arrangement (5.-6. okt.). Deltaget

i møde om landsbyernes fremtid (Viby 15. okt.). Han har aflagt besøg hos Lysse Larsen på Båxhult (25.-27. nov.). Han har holdt foredrag på Mødestedet i Kerteminde om "Fæstebønder" (1. feb.), og "Oldtidsskel og Nutidshegn" (28. nov.). Endvidere om "Den regulerede landsby" (Århus Universitet, 20. feb.), om "Landsbyfællesskab" (Viby, 5. marts) "Germanertidsbopladsen på Sellebjerg" (Langeskov Bibliotek, 14. marts), om "Landskabsbilleder - kulturlandskabet" (Museet, 30. maj), om "Hindsholms kulturlandskab" (Drigstrup Ungdomsskole 26. aug.), om "Ulriksholms historie", (Ulriksholm, 29. aug.), om "Kerteminde Bys historie" (Tornøs Hotel, Ktm. 9. sept.), om "Johannes Larsen og miljøet på Møllebakken" (Fåborg Malerimuseum, 24. sept.), om "En brønd fra germanertid" (Langeskov Bibliotek, 10. okt.), om "Det historiske Landskab" (Årup Bibliotek, 4. nov.). Han har afholdt oppositionsindlæg til Finn Stendal Pedersens disputats (Odense Universitet, 6. dec.). Han har ledet rundvisning og ekskursioner i Viby (10. juni), i Voldtofte (2. juli) for Fyns Amtsråds landsbytur (13. sept.), på Møllebakken (25. okt, 12. nov.), samt rundtur i det fynske kulturlandskab (3. dec.). Ole Salfelt har deltaget i DKM-formidlingsmøde (Fuglsø, marts) og sommerkursus (Vallekilde, august).

Publikationer.

- Cartha. Årsskrift for Kerteminde Museum. 1984. Kerteminde 1985, redigeret af Erland Porsmose, 94 pp.
- Hugo Madsen: Året 1984, Cartha 1984, pp 9-10
- Erland Porsmose: Sellebjerg - en boplads fra germansk jernalder. Cartha 1984 pp 11-21
- " - En germanertidsbrønd og dens indhold. Fortid og Fritid. 1985 pp 29-32
- " - Landsbyregistrering i Fyns Amt. Kulturlandskapet - Dess Framväxt och Förändring. Lund 1985, pp 113-117
- " - Landsbyer. Udvikling og bevaring. Fortidsminder - Antikvariske Studier 1985, pp 132-141.
- Erland Porsmose og Niels Hørlück Jessen: Stengårder - enemærkets hegningsmiddel. Fortidsminder - Antikvariske Studier. 1985, pp 108-131
- Erland Porsmose: Artiklen "Dorf - Dänemark". Lexikon Des Mittelalters, bd. III, München 1985, pp 1288-1290.

- Erland Porsmose: Anmeldelse af Bebyggelsehistorisk tidskrift Nr. 4. Fortid og Nutid, bd. XXXII, 1985 pp 132-133.
- " - Anmeldelse af J.C. Bille Brahe: "Kerteminde Værn. En Egns Land - forsvarsstyrker fra November 1943 til Januar 1976" Kerteminde Avis.
- " - 8 små artikler i Kerteminde Avis om kulturlandskabet (pilehegn, stengårder, markfred, gårdsejsskove, vangene, højryggede agre, overdrev, landskabsforandring).
- Herdis Enggård Poulsen: Børne- og Dukketøj fra 1850-1900. Undervisningshæfte nr. 2. Kerteminde Museum 1985, pp 25.

Bygninger og inventar.

På det bygningsmæssige område betød året 1985 især færdiggørelsen af restaureringsarbejdet på Farvergården, Langegade 8, og erhvervelsen af Johannes Larsens hjem på Møllebakken i Kerteminde. Restaureringen af Farvergården påbegyndtes i efteråret 1983. Arbejdet har omfattet udskiftning af tegltaget, brandsikring inclusive etablering af en brandsikker skakt, indretning af et egentligt udstillingsrum på loftetagen, renovering af elinstallationer, almindelig gennemgang af rum, døre og vinduer, installation af tyverialarm og brandalarm, samt nyopsætning af udstillinger. Totalt har udgifterne beløbet sig til godt 1/2 mill. kroner, foruden beskæftigelsespenge og museets egen arbejdskraft. Takket være en særdeles velvillig indstilling fra en række fonde og Kerteminde Kommune lykkedes det at etablere det økonomiske grundlag for dette store arbejde, således at det kunne fuldendes på 2 1/2 år. I 1985 har vi således til dette formål modtaget støtte fra Sonningfonden og Thomas B. Thriges Fond, fra Statens Museumsnavn og Amtsmuseumsrådet. Afgørende har det dog været, at Kerteminde Kommune trådte til med et beskæftigelsesprojekt med ledsagende midler til materialeudgifter.

Det er i disse år netop 50 år siden, at bygningen sidst restaureredes i forbindelse med museets indretning, og vi kan da håbe, at bygningen nu kan klare endnu 50 år med almindelig vedligeholdelse. Endelig er det en stor glæde for os at kunne konstatere, at bygningen nu er langt bedre egnet til sit museumsformål med mere tidssvarende udstillingsfaciliteter og ikke mindst langt bedre sikkerhedsforhold for såvel museumsgenstande som - og selvfølgelig især

- for publikum.

I sommeren 1985 lykkedes det tillige at erhverve maleren Johannes Larsens hjem på Møllebakken i Kerteminde med henblik på at indrette et kunstmuseum her (se nærmere herom i artiklen om Møllebakken). Det var en lykkelig begivenhed for alle involverede, at anstrengelserne kronedes med held, og der er ingen tvivl om, at det nye museum på Møllebakken vil blive en landskendt attraktion.

At det lykkedes at erhverve Møllebakken må først og fremmest tilskrives den velvilje og forståelse som malerens familie har udvist overfor tanken i kombination med den ganske særlige imødekommenhed som museumsplanerne er blevet mødt med hos de bevilgende myndigheder. Som den første gav Kreditforeningen Danmark tilsagn om støtte til erhvervelsen og snart efter fulgte tilsagn fra A.P. Møller og Hus-trus fond, Augustinusfonden, Nordisk Fjerfabrik, Bikuben, Provsbankens og F.L. Smiths Fond. Hertil kom i en senere fase bevillinger fra Rasmussen og Schiøtz samt Lærerstandens Brandforsikring. Alt i alt har fondene mødt os med en enestående vejvilje, og Kerteminde Kommune sluttede fra

Fra indvielsen af Johannes Larsen Museet 29. juni 1985.

første færd i enighed op omkring planerne, dels ved at bevilge et stort rente og afdragsfrit lån til erhvervelse af ejendommen, og dels ved at sikre det kommende museum et årligt driftstilskud. I efteråret påbegyndtes istandsættelsen af bygningerne til museumsformål, og de eksisterende bygninger forventes åbnet for publikum i juni 1986.

To arkitektstuderende er i færd med at skitsere et udbygningsprogram for Møllebakken, idet Tulle og Nan Due Nielsen har skænket deres utroligt omfattende og værdifulde Johannes Larsen samling til ophængning i det nye museum. Det vil derfor blive nødvendigt at etablere egentlige udstillingsbygninger i tilknytning til de bestående anlæg. Utvivlsomt vil Møllebakken i en årrække lægge beslag på den væsentlige del af museets udbygnings ressourcer.

Inventarmæssigt har museet i årets løb anskaffet sig et mikrofilmapparat, et brugt off-set anlæg, samt en del fotoudstyr. Ved hjælp af en bevilling fra Carlsbergs Mindelegat er indkøbt 3 montrer med indbygget lys.

Personale.

Gitte Strandgaard Andersen, assistent.

Agnete Hanghøj, weekend-kustode.

Hans Hviid, arkivar.

Erland Porsmose, museumsinspektør.

Kurt Risskov Sørensen, arkivmedarbejder (okt. 1985 -)

Ole Salfelt, museumsassistent.

Bjarke J. Larsen, civil værnepligtig (-sept. 1985)

Bue Nordstrøm, § 97-ansat som kontormedhjælp (-marts 1985)

Laila Finsen § 97-ansat som halvtids kontormedhjælp (-juni 1985)

Else Hansen § 97-ansat som halvtids kontormedhjælp (-juni 1985)

Anita Christensen § 97-ansat som kontormedhjælp (-juni 1985)

Lissi Sørensen § 97-ansat som kontormedhjælp (marts - okt. 1985)

Herdis E. Poulsen § 97-ansat som museumspædagog (juni - dec. 1985)

Hanne Yvonne Hansen § 97-ansat som kustodemedhjælp (juni - dec. 1985)

I forbindelse med beskæftigelsesprojektet omkring restaureringen af Farvergården har Herluf Petersen, Dennis Madsen og Henrik Olsen været ansat. Som pædagogisk leder af nyopstillingen af værkstederne har Karin Therkelsen været ansat.

Museets organisation og økonomi.

Det nye Johannes Larsen Museum vil blive drevet som en afdeling af Kerteminde Museum i tilknytning til Svanemøllen. Kerteminde Museum er herefter en samlende administrativ betegnelse for Farvergården, Høkeren, Svanemøllen og Johannes Larsen Museet.

I tilknytning til Johannes Larsen Museet har Tulle og Nan Due Nielsen oprettet en støttefond, hvis formål det er at yde støtte til udvidelse og drift af museet.

Kerteminde Kommune har bevilget et fast årligt driftstilskud til Johannes Larsen Museet, og på grundlag heraf vil der i 1986 blive ansat en museumsassistent på heltid ved museet.

Som det vil være fremgået af beretningen har museet udover de statslige, amtslige og kommunale tilskud i årets løb modtaget tilskud fra en række fonde, ligesom byens pengeinstitutter har ydet bidrag. Uden disse tilskud til museets ordinære budget var det ikke muligt at udføre større restaureringsarbejder eller at foretage større ny erhvervelser, og der er således god grund til at rette en varm tak til de pågældende fonde og institutioner for deres imødekommethed overfor museet, ligesom det atter skal fremhæves, at samarbejdet med Kerteminde Kommune har forbilledlig karakter.

KERTEMINDE MUSEUM.

Driftsregnskab for perioden 1. jan. 1985 til 31. dec. 1985.

Indtægter:

Tilskud:

Kerteminde Kommune	445.632,71	
Staten	390.128,00	
Langeskov Kommune	10.000,00	
Munkebo Kommune	10.400,00	
Fyns Amt	100.660,37	
Carlsbergs Mindelegat	15.000,00	
Amtssparekassen, Kerteminde	500,00	
Bikuben, Kerteminde	500,00	
Provinsbanken, Kerteminde	<u>300,00</u>	973.121,08
Kontingenter	6.155,00	
Entre	15.523,50	
Husleje (kustodehuset)	10.000,00	
Kiosksalg	4.138,80	
Renter	1.344,13	
Kørselsrefusion	<u>1.901,79</u>	39.063,22

Restaurering af fredede bygninger:

Museumsbygningen (Langebade 8):

Tilskud:

Amtsmuseumsrådet	11.000,00	
Staten	35.000,00	
Thomas B. Thriges fond	10.000,00	
Sonningfonden	<u>60.000,00</u>	
	116.000,00	
Renter	<u>584,27</u>	116.584,27

Svanemøllen:

Tilskud:

Mølleforeningen	10.000,00
-----------------	-----------

Entre	676,75	
Renter	45,06	10.721,81
		<hr/>

Johannes Larsen Museet: ,

Tilskud til erhvervelse af ejendommen:

Kreditforeningen Danmark	100.000,00	
Provinsbanken	25.000,00	
Nordisk Fjerfabrik	100.000,00	
Bikuben	100.000,00	
F.L. Smith	25.000,00	
Augustinusfonden	200.000,00	
A.P. Møller og Hustrus fond	250.000,00	800.000,00

Øvrige tilskud:

Rasmussen og Schiøtz	50.000,00	
Lærerstandens Brandforsikring	25.000,00	75.000,00
Husleje		10.500,00
Renter		10.625,27
Refusion		993,87

Samlede indtægter 2.036.609,52

Udgifter:

Lønninger:

Museet (incl. kapitalpension, sociale ydelser, omkostninger ved lønningsbogholderi, forsikringer og CVP)	587.998,20	
Kursus	3.600,00	
Weekend-kustoder	10.000,00	
Arkivet	24.193,76	625.791,96

Lokaler og drift:

Vand, varme, lys og vedligeholdelse:

Strandgade 5	40.129,00
Strandgade 3	17.030,00
Langebade 8	31.705,00
Forsikringer, kontingenter	5.597,90
Husleje	15.000,00

Termin	896,99	
Ejendomsskatter	<u>573,40</u>	110.932,29
<u>Samlinger:</u>		
Securitas	14.703,25	
Registrering og emballage	9.179,07	
Registrering af Pax-samlingen	6.268,20	
Forsikringer	14.197,20	
Indkøb af bøger m.v.	<u>14.408,34</u>	58.756,06
<u>Undersøgelser:</u>		
Mikrofilmapparat	7.499,95	
Fotoudstyr	5.283,05	
Kopier m.v.	<u>1.771,04</u>	14.554,04
<u>Konservering:</u>		
Amtskonservering	50.340,00	
Indretning af konserverings- værksted	<u>10.272,84</u>	60.612,84
<u>Formidling:</u>		
Udstillingsmateriale	14.641,00	
Årsskrift	17.289,84	
Annoncer	5.284,66	
Pjecer	3.769,05	
Off-set anlæg	5.000,00	
Montrer	<u>12.974,70</u>	58.959,25
<u>Administration m.v.:</u>		
Serviceaftaler	9.361,06	
Kontingenter (DKM, SLA, Museumstjenesten m.v.)	5.660,40	
Revision	7.320,00	
Telefon	15.720,55	
Kontorhold, porto m.v.	40.141,61	
Toldboden	4.994,20	
Rente (lønkonto)	233,70	
Difference	<u>0,11</u>	83.431,63
<u>Restaurering af fredede bygninger:</u>		

Museumsbygningen (Langegade 8):

Arkitekt	27.174,69	
Murer	1.577,46	
Tømrer	48.800,00	
Elektriker	16.043,67	
Materialer m.v.	<u>5.287,33</u>	98.883,15
Renter		3.784,62

Svanemøllen:

Blyinddækning	13.115,35	
Tømrer, vinduer m.v.	12.569,50	
Smed	7.531,49	
Materialer m.v.	2.953,32	
Elforbrug	2.423,57	
Renter	784,85	
Ejendomsskat	1.860,74	
Termin Nykredit	440,28	
Ejendomsforsikring	883,90	
Forbrugsafgift	90,00	
Annonce	<u>87,84</u>	42.740,84

Johannes Larsen Museet:

Undersøgelser	1.500,00	
Materialer, el	3.953,83	
FKT	832,80	
Forsikring	1.521,85	
Stempelafgift	1.165,00	
Ejendomsskat	2.704,78	
Revisor	1.830,00	
Formidling	3.003,14	
Indkøb af maleri	25.000,00	
Tyverialarm	21.389,00	
Udlæg	<u>771,30</u>	63.671,70

Samlede udgifter

1.222.118,38

Indtægter overstiger udgifter med	814.491,14
Museets andel af købesum Møllebakken 14 i 1985	<u>800.000,00</u>

Årets overskud

14.491,14

STATUS PR. 31. DECEMBER 1985.

Aktiver:

Ejendommen matr. nr. 117 A, Møllebakken 14 til kontantværdi pr. 1/4-1985	1.050.000,00
Svanemøllen matr. nr. 66 A, Møllebakken 9 til kontantværdi pr. 1/4-1985	150.000,00
Ejendommen matr. nr. 50, Langegade 8 til kontantværdi pr. 1/4-1985	220.000,00
Tilgodehavende Fyns Amt	14.066,56
Amtssparekassen 762-01-10951 (byggelånskonto)	26.884,28
Amtssparekassen 762-02-77554	8.807,55
Amtssparekassen 762-44-06375	1.241,14
Bikuben 906-05-32277	2.704,16
Bikuben 906-05-33242	33.447,37
Provinsbanken 15 84 58	3.864,63
Postgiro 5 34 80 72	25.659,13
Kassen	<u>535,00</u>

Aktiver i alt 1.537.209,82

Passiver:

Egenkapital:

<u>Saldo pr. 1. januar 1985</u>	364.591,11
Opskrivning Svanemøllen til kontantværdi pr. 1/4-1985	20.000,00
Opskrivning Langegade 8 til kontantværdi pr. 1/4-1985	30.000,00
Nedskrivning Møllebakken 14 til kontantværdi pr. 1/4-1985	-89.326,80
Årets overskud	<u>14.491,14</u>
	<u>339.755,45</u>

Kerteminde kommune rente- og afdragsfrit lån	1.039.326,80
Restgæld vedrørende køb af Møllebakken 14	100.000,00
Amtssparekassen terminlån 762-85-00015	7.500,00
Bikuben kassekredit 906-01-11267	34.580,03
Skyldig A-skat, ATP, AUD, feriepenge og kapitalpension	<u>16.047,54</u>

Gæld i alt

1.197.454,37

Passiver i alt

1.537.209,82

Nærværende regnskab er gennemgået og fundet i orden og beholdningen konstateret at være til stede.

Kerteminde d. 28. februar 1986

Erling Klüver
kasserer

Vilhelm Nielsen
revisor

Elo Eilstrup
revisor

Nærværende regnskab pr. 31. december 1985 for Kerteminde Museum, som vi har revideret, er udarbejdet i overensstemmelse med det foreviste bilagsmateriale og de førte kassejournaler.

Revisionen har ikke givet anledning til anmærkninger.

Kerteminde, den 25. februar 1986

Revisionsfirmaet
Due Nielsen & Schow
Statsautoriserede revisorer

Erik Due Nielsen